

**Voorbeelden van het Oude Testament
vervuld in het lijden van Christus**

Enige voorbeelden en voorzeggingen
van het Oude Testament
vervuld in het lijden van Christus
in het Nieuwe Testament

door:

Johan Jacob Rambach
(*Duits theoloog; *1693 - †1735*)

STICHTING GIHONBRON
MIDDELBURG
2008

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Izaks opoffering als een voorbeeld van Christus' opoffering en kruisiging	3
Genesis 22 vers 1 t/m 19	3
Het offerbloed als een voorbeeld van Jezus Christus' bloed	11
Leviticus 17 vers 11	11
Het water uit de rotssteen, als een voorbeeld van het water dat uit Christus' zijde vloeide.....	27
Exodus 17 vers 1 t/m 6.....	27
De verborgenheid van de wet rakende de aan het hout opgehangen misdadiger	36
Deuteronomium 21 vers 22 en 23.....	36
Gezang om een zalig einde.....	47

Izaks opoffering als een voorbeeld van Christus' opoffering en kruisiging

Genesis 22 vers 1 t/m 19

En het geschiedde na deze dingen, dat God Abraham verzocht; en Hij zeide tot hem: Abraham. En hij zeide: Zie, hier ben ik. En Hij zeide: Neem nu uw zoon, uw enige, dien gij liefhebt, Izak, en ga heen naar het land Moria, en offer hem aldaar tot een brandoffer op een van de bergen, dien Ik u zeggen zal.

Toen stond Abraham des morgens vroeg op en zadelde zijn ezel, en nam twee van zijn jongens met zich, en Izak zijn zoon; en hij kloofde hout tot het brandoffer, en maakte zich op, en ging naar de plaats die God hem gezegd had.

Aan den derden dag, toen hief Abraham zijn ogen op, en zag die plaats van verre. En Abraham zeide tot zijn jongens: Blijft gij hier met den ezel, en ik en de jongen zullen heengaan tot daar; als wij aangebeden zullen hebben, dan zullen wij tot u wederkeren. En Abraham nam het hout des brandoffers en legde het op Izak, zijn zoon; en hij nam het vuur en het mes in zijn hand, en zij beiden gingen samen.

Toen sprak Izak tot Abraham zijn vader en zeide: Mijn vader. En hij zeide: Zie, hier ben ik, mijn zoon. En hij zeide: Zie het vuur en het hout; maar waar is het lam tot het brandoffer? En Abraham zeide: God zal Zichzelven een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon. Zo gingen zij beiden samen.

En zij kwamen ter plaatse, die hem God gezegd had; en Abraham bouwde aldaar een altaar en hij schikte het hout, en bond zijn zoon Izak, en legde hem op het altaar boven op het hout. En Abraham strekte zijn hand uit en nam het mes om zijn zoon te slachten.

Maar de Engel des HEEREN riep tot hem van den hemel, en zeide: Abraham, Abraham! En hij zeide: Zie, hier ben ik. Toen zeide Hij: Streck uw hand niet uit aan den jongen en doe hem niets; want nu weet Ik, dat gij godvrezende zijt, en uw zoon, uw enige, van Mij niet hebt onthouden.

Toen hief Abraham zijn ogen op en zag om, en zie, achter was een ram in de verwarde struiken vast met zijn hoornen; en Abraham ging en nam dien ram en offerde hem ten brandoffer in zijns zoons plaats. En Abraham noemde den naam van die plaats: De HEERE zal het voorzien. Waarom heden ten dage gezegd wordt: Op den berg des HEEREN zal het voorzien worden.

Toen riep de Engel des HEEREN tot Abraham ten tweeden male van den hemel; en zeide: Ik zweer bij Mijzelven, spreekt de HEERE; daarom dat gij deze zaak gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, niet onthouden hebt, voorzeker zal Ik u grotelijks zegenen en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren des hemels en als het zand, dat aan den oever der zee is; en uw zaad zal de poort zijner vijanden erfelijk bezitten. En in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde, naardien gij Mijn stem gehoorzaam geweest zijt.

Toen keerde Abraham weder tot zijn jongens, en zij maakten zich op en zij gingen samen naar Berséba; en Abraham woonde te Berséba.

In de vorige overdenking¹ is gemeld dat de opoffering van Izak - op Gods bevel ondernomen - onder de voorbeelden van Jezus Christus' kruisiging behoort. Daarom zal het niet ondienstig zijn een verhandeling over dit heerlijke voorbeeld hier ter plaatse in te voegen, en aldus de beschrijving van Christus' kruisiging schaduw en licht met elkander te vermengen. Dat in deze merkwaardige geschiedenis sommige voorvallen van de Messias zijn afgebeeld, daarvan heeft ons de Geest Gods door Pi-

¹ Predikatie over des Heeren Jezus' kruisiging, n.a.v. o.a. Matt. 27:33-38

latus laten onderrichten in de brief aan de Hebreeën. Daarin wordt ons de sleutel tot vele voorbeelden van het Oude Testament ter hand gesteld. Want aldaar wordt in hoofdstuk 11:17 t/m 19 gezegd: “Door het geloof heeft Abraham, als hij verzocht werd, Izak geofferd, en hij, die de beloften ontvangen had, heeft zijn eniggeborene geofferd, (tot denwelken gezegd was: In Izak zal u het zaad genaamd worden) overleggende dat God machtig was, hem ook uit de doden te verwekken; waaruit hij hem ook bij gelijkenis [*of voorbeeld*] wedergekregeen heeft.”

Hier zien we dus hoe Izak in deze ganse handel moet worden aangezien, namelijk als een voorbeeld van Jezus. Hij is het Middelpunt in de schaduwkring van Gods voorgaande huishoudingen, waarop alle voorbeelden van het oude verbond gedoeld hebben. Dit is het Zaad, aan Abraham beloofd, in Wien alle volkeren der aarde zouden gezegd worden, Gen. 22:18. Want ‘Hij zegt niet: en den zaden, als van velen; maar als van één: en uw Zaad, Hetwelk is Christus’, gelijk Paulus aanmerkt in Gal. 3:16. Christus Zelf merkt Zich aan als het Tegenbeeld van Izak, en de vleselijke Joden als het tegenbeeld van de verstoten Israëel, wanneer Hij in Joh. 8:35 zegt: “De dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het huis, de zoon blijft er eeuwiglijk.” En Paulus oogt duidelijk op de historie van de opoffering van Izak, wanneer hij in Rom. 8:32a schrijft: “Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft.” Deze woorden hebben haar opzicht op Gen. 22:12, alwaar God zegt tot Abraham: “Nu weet Ik dat gij godvrezende zijt, en uw zoon, uw enigen, van Mij niet hebt onthouden.” Dergelijke aanwijzingen van de Heilige Geest geven ons recht genoeg om dieper in deze geschiedenis in te gaan, en de verborgenheid van Christus daarin te zoeken.

Wij behoeven hier het ijs niet eerst te breken, want van het begin der christelijke religie af is Izak als een uitmuntend voorbeeld van de Messias en Zijn offerande aangemerkt. Ja, zelfs de oude Joodse kerk heeft dit geheim ingezien en geloofd, dat de ten offer gebonden Izak een voorbeeld van de Messias is geweest, door Wiens offerande de Israëlieten met God zouden verzoend worden. Maar nadat een algemene afval van het geloof der ouden in de Joodse kerk tevoorschijn is gekomen, en men de Messias als een wereldlijke vorst verwacht heeft, hebben de Joden Israëls verzoening aan Izaks binding toegeschreven, waarvan ze in hun Schriften veel werk maken² en God nog gedurig op nieuwjaarsdag in hun gebed herinneren ‘dat Hij de binding van Izak wilde gedachtig en hen om zijn banden genadig zijn’. Dit arme blinde volk schrijft aan het voorbeeld toe wat het in het Tegenbeeld zoeken moest. Gode zij lof dat ons een beter Licht in het Evangelie is opgegaan, waarbij we in al de omstandigheden van deze geschiedenis de overduidelijke overeenkomst met de omstandigheden van Christus’ kruisiging kunnen ontdekken.

De twee hoofdpersonen waarvan in deze historie gewag wordt gemaakt, zijn Abraham en Izak. De eerste is geweest een afbeeldsel van de hemelse Vader, de tweede een afbeeldsel van Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon.

Wat Abraham betreft, hij was:

1. *Een ongemeen goedertieren vader*, die het nauwelijks over zijn vaderlijk hart kon brengen om de spotter Ismaël uit zijn huis te verstoten. Laat staan dat hij zou ondernomen hebben zijn lieve en gehoorzame Izak te slachten. De God en Vader van onze Heere Jezus Christus is de liefde Zelf. Hij heeft geen lust aan de dood van de zondaar, ik zwijg aan de dood van Zijn onschuldige Zoon, zo Zijn gerechtigheid dat niet geëist had.
2. Maar gelijk nochtans *Abraham* op Gods bevel zijn beminde zoon *niet verschoonde*, maar gewillig was om hem te slachten, zo is de Vader van onze Heere Jezus Christus – volgens de eis van Zijn gerechtigheid – ook daartoe overgegaan, om Zijn Zoon voor ons over te geven in de dood, opdat aan Hem volbracht zou worden, alles wat Zijn hand en raad tevoren bepaald had, dat geschieden zou (Hand. 4:28).

² Joannis Frischmuthi in zijn dissertaat ‘de Ligatione Isaaci’

3. Gelijk Abraham de *hoogste proef van zijn liefde jegens God* daarin aflegde dat hij gewillig was Hem zijn zoon niet te onthouden, zo heeft de hemelse Vader de hoogste proef van Zijn liefde jegens ons daarin afgelegd, dat Hij Zijn enige Zoon niet verschoond, maar Hem tot een offerande voor ons heeft overgegeven. “Hierin is de liefde Gods tegen ons geopenbaard, dat God Zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem” (1Joh. 4:9).
4. *Abraham droeg zelf het mes* in zijn hand, waarmee hij zijn zoon geslacht zou hebben, en ook het vuur, waarmee hij de houtstapel zou aangestoken hebben. Insgelijks heeft de hemelse Vader Zijn wrekende gerechtigheid in het lijdens van Zijn Zoon bewezen, en die als een scherp zwaard tegen deze onze Borg gewet en hem opgeëist. “Zwaard, ontwaak tegen Mijn Herder, en tegen den Man, Die Mijn Metgezel is, spreekt de HEERE der heirscharen; sla dien Herder, en de schapen zullen verstrooid worden” (Zach. 13:7a).

Wat de andere hoofdpersoon – Izak - in dit geheimenisvolle bedrijf betreft, die heeft onze dierbare Zaligmaker Jezus Christus afgebeeld, op Wien al de voorbeelden van het Oude Testament gedoeld hebben.

1. Izak was *de enige zoon* van zijn vader uit Sara, waarbij hij alleen dit ene kind geteeld heeft, dat om die reden een erfgenaam was van zijn goederen (Gen. 25:5). Hij was een kind, wiens geboorte lang tevoren beloofd was, en op wiens komst in de wereld men vele jaren gewacht had. Christus is insgelijks de eniggeboren Zoon des Vaders (Joh. 1:18). God heeft Hem gesteld tot een Erfgenaam van alles (Hebr. 1:2). Een Zoon, Wiens komst in de wereld vierduizend jaren lang, na vele voorgaande beloften, door alle heiligen verwacht was. Zijn Naam Jezus, gelijk de naam van Izak, was voor Zijn geboorte reeds genoemd. Hij is door de almacht God (Gen. 18:14; Luk. 1:37) uit het onvruchtbare lichaam van een maagd, gelijkerwijs Izak uit de verstorven moeder van Sara, boven de gewone loop der natuur daargesteld.
2. Izak was *een geliefde zoon* zijns vaders, gelijk God Zelf in de aanspraak aan Abraham betuigt in vers 2: “Neem uw zoon, uw enigen, dien gij liefhebt, Izak.” Datzelfde betuigt ook de Schrift van Jezus Christus. Hij wordt in Kol. 1:13 genoemd de Zoon Zijner liefde, die uit ’s Vaders eeuwig liefdewezen genereerd is. Over Hem roept de Vader vanuit de hemel: “Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb” (Matt. 3:17). Van Hem getuigt Johannes de Doper: “De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in Zijn hand gegeven” (Joh. 3:35), gelijk als Abraham al zijn goederen aan zijn beminde Izak overgaf.
3. Izak was *een gehoorzame zoon*, die zijns vaders liefde niet misbruikte, maar hem door zijn gehoorzaamheid eerde. Hij legt in het bijzonder in deze handen een verwonderingswaardig bewijs daarvan af, toen hij zich in een zo ongewone zaak, waarvan de natuur zelf een afgrijzen heeft, zonder enige tegenspraak aan de wil Gods en zijns vaders onderwierp. Niettegenstaande hij reeds volwassen, en gelijk men meent, vierendertig jaren oud was, en bij gevolg de handen van zijn oude vader heel eenvoudig had kunnen ontworstelen. Hij liet zich echter gewillig binden, op het hout leggen en met zich doen hetgeen zijn vader wilde. Op gelijke wijze had ook onze Heiland de handen van Zijn vijanden lichtelijk kunnen ontgaan. Hij had niet alleen Zelf krachten genoeg om Zich in vrijheid te stellen, maar twaalf legioenen engelen zouden er ook tot Zijn dienst gestaan hebben, zo Hij Zich daarvan had willen bedienen. Maar Hij was Zijn Vader gehoorzaam tot den dood, ja, den dood des kruises, volgens Fil. 2:8.
4. Izak was *een onschuldige zoon*, die op het Goddelijk bevel wel zou gedood worden, maar niet bedreven had wat des doods waardig was. Maar wie is ooit

onschuldiger ter dood gebracht dan de eniggeborene en geliefde Zoon Gods, Die altijd deed hetgeen Zijn Vader wel behaagde. Hij was heilig, onnozelen, onbesmet en afgescheiden van de zondaren. Hij heeft geen zonde gekend en in Zijn mond is geen bedrog gevonden.

Zo zien we dan in Izak het afbeeldsel van Jezus Christus, Die de enige, de geliefde, de gehoorzame, de onschuldige Zoon Gods.

Wat nu deze handeling zelf betreft, die tussen deze twee personen – Abraham en Izak – voorgevallen is, zo vertoont zich de overeenkomst met Christus in:

- I. *De voorafgaande omstandigheden van deze handeling;*
- II. *De omstandigheden die met die handeling gepaard gingen;*
- III. *De omstandigheden, die op die handeling gevolgd zijn.*

- I. *De omstandigheden, die aan deze handeling voorafgingen.*

Onder deze omstandigheden zijn de volgende inzonderheid merkwaardig:

1. *Abraham werd het land Moria aangewezen als de plaats alwaar Izak zou geslacht worden. Zo zou hij niet in zijns vaders huis, maar daarbuiten geofferd worden. Juist deze omstandigheid wordt ook gevonden bij de opoffering van Jezus Christus. Hij was die Persoon, Die door al de offeranden van het Oude Testament afgebeeld was. Daarom had men zullen denken, dat Hij in de tempel, als het huis Zijns Vaders, zou geofferd worden. Maar gelijkerwijs Izak, Zijn voorbeeld, buiten het huis van zijn vader zou geslacht worden, zo zou Hij ook buiten de tempel – en dus buiten het huis Zijns Vaders – geofferd worden en dat juist in dezelfde landstreek die tot Izaks opoffering geschikt was. Want het land Moria begrijpt in zich die ganse streek van het gebergte, dat in die omtrek aan te treffen was. Daarom behoorde daartoe niet alleen de eigenlijk zo genoemde berg Moria, waarop de tempel gebouwd was (2Kron. 3:1), maar ook de berg Sion, de berg Akra, de Olijfberg en heuvel Golgotha. Doordien nu God één van deze verschillende hoogten van het gebergte Moria tot dit voorbeeldend offer verkiezen wilde, zo is het meest te geloven dat Hij dezelfde verkoren heeft waarop Jezus Christus, het Tegenbeeld van Izak, zou geofferd worden.*
2. *Izak hield op de weg naar het land Moria een heel minnelijk en vriendelijk gesprek met zijn vader. In het zevende vers wordt gezegd: “Toen sprak Izak tot Abraham zijn vader, en zeide: Mijn vader (de Chaldeeuwse overzetter gebruikt het woord Abba). En hij zeide: zie, hier ben ik, mijn zoon.” Dezelfde kinderlijke geest straalt ook uit de gesprekken van de Heere Jezus: Abba, Mijn Vader, was het in Gethsemané. En op de berg Golgotha heeft Hij Zijn eerste en laatste woord met die zoete naam van Vader begonnen, gelijk Hem dan de Vader, ofschoon niet met woorden, nochtans met de daad ook antwoordde: “Ziet, hier ben Ik, Mijn Zoon”, toen Hij Hem tot het voleinden van Zijn lijden krachtig versterkte en Zijn ziel eindelijk in Zijn handen ontving.*
3. *Izak droeg zelf het hout, waarop hij zou gelegd en verbrand worden. Want aldus wordt er in het derde vers gezegd: “Toen stond Abraham des morgens vroeg op, en hij kloofde hout tot het brandoffer, en maakte zich op, en ging naar de plaats die God hem gezegd had.” En in het zesde vers: “Abraham nam het hout des brandoffers, en legde het op Izak, zijn zoon.” Van onze Zaligmaker wordt gezegd: “En Hij droeg Zijn kruis”, en sleepte dus Zelf het hout naar de Hoofdschedelplaats, dat Hem naderhand dragen zou.*
4. *Izak was ten dage toen hij geofferd zou worden, gans alleen met zijn vader, doordien de twee knechten die hem nagevolgd waren, terug moesten blijven (vers 4 t/m 6). Insgelijks was Christus ten dage Zijner kruisiging van Zijn discipelen verlaten, die in de voorgaande nacht van Hem gevloeden en verstrooid waren. Nochtans was Hij ook niet alleen, gelijk Hij in Joh. 16:32*

voorzegd had: “Zie, de ure komt en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid worden, een iegelijk naar het zijne, en gij Mij alleen zult laten. En nochtans ben Ik niet alleen; want de Vader is met Mij.”

II. De omstandigheden die met deze handeling zelf gepaard waren.

Als wij nu dit overwegen, zo zullen we de omstandigheden van Christus' kruisiging gans nauwkeurig daarin vinden afgebeeld.

1. *Izak moest naar alle gedachten zijn klederen afleggen, toen hij zou geslacht worden.* Want dit brachten de offerplechtigheden met zich, doordien de offerdieren het vel, dat haar kleed was, altijd van tevoren werd afgetrokken, eer ze op het altaar gelegd werden. Daaruit is dan eenvoudig af te leiden dat er bij deze offerande ook een aflegging der klederen is voorafgegaan. Van Christus heet het in Joh. 19:23a: “De krijgsknechten dan, als zij Jezus gekruist hadden, namen Zijn klederen”, invoege Hij evenals Zijn voorbeeld naakt geofferd werd.
2. *Izak werd gebonden aan handen en voeten, gelijk gezegd wordt in vers 9: “En Abraham bond zijn zoon Izak.”* Christus' handen werden niet alleen – volgens de gewoonte der Romeinen – aan het kruis gebonden, toen Hij dat naar de berg Golgotha moest heen dragen, maar ook werden, nadat Hij op de zetel van het opgerichte kruis gebeurd was, Zijn uitgestrekte handen eerst met koorden aan het kruis vastgemaakt, eer ze daaraan genageld werden, gelijk in de voorgaande overdenking reeds opgemerkt is.³
3. *Izak werd van de aarde op het altaar opgeheven, en dus volgens het zesde vers gelegd op het hout, dat zonder twijfel – opdat de lucht er door spelen en het des te beter branden mocht – kruisgewijze op het altaar gelegd was.* Op dezelfde wijze is Christus, als een openbaar doelwit en exempel van Gods strafoefenende gerechtigheid, aan het hout des kruises verhoogd, zoals Hij tevoren aan Nicodemus gezegd had: “En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, also moet de Zoon des mensen verhoogd worden” (Joh. 3:14).
4. *Izak werd geheel en levend op het hout gelegd, een omstandigheid die wél moet worden aangemerkt.* Anders werden de offerdieren eerst aan de zijde des altaars geslacht en dus dood en merendeels in stukken op het altaar gedragen. Maar Izak werd *geheel en levend* op het hout gelegd, dewijl hij was geschikt om af te beelden dat Offer, Dat levend aan het hout verhoogd en waaraan geen been zou verbroken worden.

Konden er wel meer omstandigheden bijeen komen om de kruisiging van Christus af te beelden, dan wij er hier zien samenkomen? Of men moest eisen dat Izak werkelijk aan een kruis had moeten genageld worden. Dat zou echter van de gewoonte van die tijden al te verschillend zijn geweest. Indien men er nu bijneemt het wonderbare geduld van Izak, die dit alles stilzwijgend en zonder enige tegenspraak verdragen heeft, zo ziet men ook daarin het beeld van Jezus Christus, Die Zijn mond niet opendeed, toen Hij gestraft en gepijnigd werd.

Dit zijn de omstandigheden waarin de handeling zelf bestond. Izak is namelijk naakt, gebonden, geheel en levend op het hout verhoogd, als een voorbeeld van de kruisiging van Jezus Christus.

III. De omstandigheden op met deze handeling gevolgd zijn.

Betreffende deze omstandigheden zijn de volgende in het bijzonder merkwaardig:

1. *Izak is drie dagen lang in het hart van zijn vader dood geweest.* Abraham kon niet anders denken dan dat er ernst uit die zaak zou worden. Hij werd hem ten derde dage levend teruggegeven. Zo is ook Christus ten derde dage opgewekt van de doden. Hetgeen met Izak in het voor-

³ Een overdenking over ‘des Heeren Jezus’ kruisiging’ n.a.v. o.a. Matt. 27:33-38

beeld volgens Hebr. 11:19 voorviel, is met Hem in de daad en waarheid geschied. Daarom doet zich hier waarlijk een zwakheid op in het voorbeeld. Izak is namelijk niet daadwerkelijk gestorven noch daadwerkelijk opgeofferd, ofschoon Abraham het mes reeds aan zijn keel gezet had. Maar God liet Zich deze gehoorzaamheid van Abraham en Izak zo wel gevallen, dat Hij daarmee vergenoegd was en Abraham een ram⁴ toonde, die zich met zijn hoornen in de struiken verward had, en in plaats van Izak geslacht en geofferd werd. Hier kon Gods gerechtigheid de wil voor de daad niet aannemen. Maar dewijl er geen vergeving kon geschieden zonder bloedstorting, zo moest er de werkelijke vergieting van het bloed van Jezus Christus op volgen. Zo is Hij waarachtig gestorven en wederom waarachtig van de doden opgewekt. Niemand heeft Hem afgelost of Zijn plaats bij deze offerande kunnen bekleden, doordien geen ram onder de zon, noch enig schepsel in hemel of op aarde bevoegd was om dat offer te voleindigen, waardoor de Goddelijke gerechtigheid zou bevredigd worden.

2. *De gebonden Izak werd ook juist op die derde dag wederom vrijgemaakt*, doordien zijn vader hem de koorden aan handen en voeten wederom losmaakte, waarmede hij hem gebonden had. Desgelijks wordt er van de hemelse Vader gezegd in Hand. 2:24 dat Hij Zijn Zoon de smarten des doods, of gelijk er staat in Ps. 18:5 dat Hij de banden des doods ontbonden en dus onze Borg op vrije voeten gesteld heeft, alzo het niet mogelijk was, dat Hij van dezelve dood zou gehouden worden.
3. *Izak kwam daarop wederom levend terug* tot de knechten in zijns vaders huis, en woonde bij zijn vader, gelijk er gezegd wordt in vers 19: "Toen keerde Abraham weder tot zijn jongens, en zij maakten zich op, en zij gingen tezamen naar Berseba en Abraham woonde te Berseba." Zo is Christus, nadat Hij Zich levend aan Zijn discipelen vertoond had, heengegaan tot Zijn Vader, van Wien Hij in de wereld was gezonden, in Wiens huis Hij nu eeuwig woont (Joh. 8:35) en van al de engelen Gods gediend en aanbeden wordt.
4. *Nadat Izak als het ware van de doden wederom was opgestaan, is hij een vader geworden van een ontelbare menigte*, doordien hij na deze gewon Jakob, uit wie de twaalf patriarchen gesproten zijn. Zij hebben Abrahams geslacht verder voortgeplant, totdat het eindelijk vanwege zijn ontelbare menigte de sterren aan de hemel en het zand aan de zee is gelijk geworden. Daardoor werd de Goddelijke belofte na deze handeling opnieuw met eedzwering bevestigd, zoals dat luidt in vers 17: "Ik zal u grotelijks zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren des hemels, en als het zand, dat aan den oever der zee is; en uw zaad zal de poort zijner vijanden erfelijk bezitten." Evenzo wordt er ook van Jezus gezegd, Die aan de dood overgegeven en wederom opgestaan is, in Jes. 53:10b t/m 12a: "Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkiglijk voortgaan. Om den arbeid Zijner ziel zal Hij het zien en verzadigd worden; door Zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hun ongerechtigheden dragen. Daarom zal Ik Hem een deel geven van velen, en Hij zal de machtigen als een roof delen." Alzo is Hij nu een Vader geworden van talloze kinderen, waarvan Hij er

⁴ Ook deze ram wordt van sommigen als een voorbeeld van Christus aangezien, gelijkerwijs de doornstruik, waarin hij verward was, de vloek en ellende afbeeldde, waarin Zich Christus uit liefde tot ons begeven heeft, toen Hij een offer wilde worden voor Zijn volk.

reeds velen tot de heerlijkheid ingeleid heeft. Zo zijn alle beloften Gods door Zijn opstanding als het ware opnieuw verzegeld en bevestigd (Hebr. 6:13-20).

Zouden nu al deze merkwaardige en bijzondere omstandigheden in deze geschiedenis wel zo bij geval zijn samengekomen? Daarvan zal zich geen redelijk mens kunnen laten overreden. Neen voorzeker, hier is de hand van een oneindige Wijsheid in het spel geweest, Die al deze gevallen zodanig ingericht heeft, dat ze gezamenlijk een volkomen afbeeldsel van Christus' opoffering en opstanding hebben moeten voorstellen.

Toepassing

Laat ons dan:

1. hierbij over Gods waarheid verwonderen, die alles wat Hij onder dit voorbeeld vele honderd jaren van tevoren heeft laten voorstellen, in de kruisiging van Jezus Christus werkelijk daargesteld en tegelijk het woord aan Abraham, Zijn geliefde, heeft vervuld, vers 8: "God zal Zichzelf een Lam ten brandoffer voorzien."
2. daaruit Zijn rechtvaardigheid erkennen, die Hem bewogen heeft Zijn enige, geliefde, gehoorzame en onschuldige Zoon niet te verschonen. Want nadat Hij onze zonden op Zich genomen heeft, in het Goddelijke gericht daarmee getreden is, en Zich als dat Lam, dat voor de zonden der wereld zou geofferd worden, daargesteld had; zo werd Hij van al Zijn klederen beroofd, gebonden en levend aan het kruis geklonken. Daaraan moest Hij Zijn dierbaar bloed vergieten tot bevrediging van Gods gerechtigheid, tot verzoening van onze zonden en tot herstelling van hetgeen wij geroofd hadden. Wie ziet hieruit niet de grote strengheid Gods tegen de zonden, die ons billijk een heilige schrik aanjagen en Jezus' woorden tegemoet moet voeren: "Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?" (Luk. 23:31).
3. ook de onbegrijpelijke liefde des hemelsen Vaders hierbij aanbidden. Hij heeft Zijn vaderlijk hart als het ware geweld aangedaan, Zijn enige Zoon uit Zijn schoot genomen en Hem voor ons, verdoemde hellewichten, die Hem op het hoogst beledigd hadden, in een bloedige dood overgegeven. Laat ons het besluit opmaken dat Paulus reeds daaruit gemaakt heeft in Rom. 8:32: "Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?" Nu is er niets zo groot, dat wij van een zo lieve Vader niet zouden durven verwachten. Nu kunnen we geloof en vertrouwen op Hem stellen, nadat Hij door het bloed Zijns Zoons verzoend is. Heeft Hij Izak in het voorbeeld uit de dood wedergebracht, heeft Hij Zijn Zoon in het Tegenbeeld daargesteld en de banden des doods, die Hem omgeven hadden, ontbonden. Zo zal Zijn liefde ook waarlijk niet eerder rusten, totdat Hij al het welbehagen Zijner goedertierenheid aan ons zal volbracht hebben. Zo zal Hij het overblijfsel van onze as ook wederom bijeen brengen, ons nietig lichaam weder opwekken, met glans en heerlijkheid vervullen, en ons met lichaam en ziel inbrengen in de woningen Zijns huizes, waarin Jezus, als Izaks Tegenbeeld, voorlang is ingegaan, om ons de plaats daarin te bereiden. Amen.

Gebed

Zo vereren wij dan, hemelse Vader, zowel Uw waarheid en gerechtigheid, alsook Uw oneindige liefde, die U bewogen heeft, Uw enige Zoon, de kroon en vreugde Uws harten, in de dood over te geven, opdat wij niet als slachtschapen van de eeuwige dood zouden behoeven weggeleid te worden. Ach, laat deze Uw liefde altoos nieuw in onze ziel blijven, en daarin bloeien en gloeien, opdat ons koude hart wederom tot een

hartelijke wederliefde ontstoken werd, en ons aller redelijk besluit zijn moge: Liefde, ik geef mij over aan U, om eeuwig de Uwe te blijven. Doe het om Uws hooggeloofde Naams wille, Amen.

Het offerbloed als een voorbeeld van Jezus Christus' bloed

Leviticus 17 vers 11

Want de ziel van het vlees is in het bloed, waarom Ik het u op het altaar gegeven heb om over uw zielen verzoening te doen; want het is het bloed dat voor de ziel verzoening zal doen.

In de voorgaande overdenking⁵ was een korte aanleiding gegeven om het geheim van het bloed en water, dat uit Jezus' zijde vloeide na zijn dood, dieper in te zien. Maar die zaak is van zulk een gewicht, dat zij met alle recht een breder onderzoek verdient. Daartoe zullen we in de beeldschool van de Heilige Geest ingaan en twee aanmerkenswaardige voorbeelden van deze geheimrijke bloed- en watervloed voor ons nemen te verklaren. Te weten het bloed van de offerdieren van het Oude Testament en het water dat uit de door Mozes geslagen rotssteen vloeide.

Bij de naspeuring van het geheim dat onder het offerbloed verborgen ligt, hebben we te letten op twee stukken:

1. Op het offerbloed zelf;
2. Op de plechtigheden die daaromtrent waargenomen werden.

1. Het offerbloed zelf.

Wat dan het offerbloed betreft – of het bloed van de ten offer geschikte reine dieren – dat was als het middelpunt van de ganse Levitische godsdienst. Wanneer een zondaar, die door overtreding van de Goddelijke wet de dood verdiend had, een van God voorgeschreven dier in zijn plaats bracht, de handen daarop legde en zijn zonden boven hetzelfde beleed. Zo werd dat dier van dat ogenblik wel aangezien alsof het die zonden zelf bedreven en daardoor de dood verdiend had. Maar de verzoening van die zonde geschiedde niet eerder, dan wanneer dit dier al het bloed afgetapt en aan de voet van het altaar uitgestort was. Daarom zegt Paulus in Hebr. 9:22: “Zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving.”

Indien men nu eens nadenkt hoeveel duizenden miljoenen van dieren van Mozes' tijden aan tot op Christus geslacht zijn; eerst in de voorhof van de Tabernakel, naderhand in de tempel te Jeruzalem. Men zou zeker, indien men al het vergoten offerbloed bij elkaar zag, een zee van bloed met een omtrek van enige mijlen, met verbazing aanschouwen.

Dit zo rijkelijk vergoten offerbloed was nu in het Oude Testament een van de heiligste zaken. Het was aan geen sterveling, op straf zijn leven te verliezen, geoorloofd dit bloed tot zijn gebruik aan te wenden. God had Zich dat alleen voorbehouden en ernstig belast dat het op Zijn altaar gebracht zou worden. Ja, opdat de Israëlieten een des te grotere hoogachting en eerbied jegens het offerbloed ingeprent mocht worden. Zo had ook God ten strengste verboden dat men zelf het bloed van die beesten, die voor de tafel geslacht werden, eten of nuttigen zou. We vinden daarvan een Gods uitdrukkelijke ordinantie in Lev. 17:10: “En een ieder uit het huis Israëls en uit de vreemdelingen die in het midden van hen als vreemdelingen verkeren, die enig bloed zal gegeten hebben, tegen diens ziel die dat bloed zal gegeten hebben, zal Ik Mijn aangezicht zetten en zal die uit het midden haars volks uitroeien.” Dit wordt ook verhaald in Deut. 12:15 en 16 met deze woorden: “Doch naar allen lust uwer ziel zult gij slachten en vlees eten, naar den zegen des HEEREN uws Gods dien Hij u geeft, in al uw poorten; de onreine en de reine zal daarvan eten, als van een ree en

⁵ Predikatie over Joh. 19:31-37

als van een hert. Alleenlijk het bloed zult gijlieden niet eten; gij zult het op de aarde uitgieten als water.”

Hier hebben sommigen verscheidene redenen opgegeven waarom het eten van het bloed onder het Oude Verbond zo ernstig verboden was. Enigen hebben gemeend dat het was omdat het nuttigen van bloed voor het menselijk lichaam niet voordelig zou zijn. Anderen hebben geloofd dat Gods wijsheid het daarom verboden heeft, opdat de mensen van alle bloeddorstigheid en wreedheid mochten worden teruggehouden. Anderen hebben andere en nog verder gezochte oorzaken van dit verbod bijgebracht. Maar God Zelf, Die de redenen van Zijn wet het beste kan uitleggen, heeft een gans andere reden ontdekt. Want nadat hij in Lev. 17:10 het eten van het bloed verboden had, zo wordt er in vers 11 en 12 bijgevoegd: “Want de ziel van het vlees is in het bloed, waarom Ik het u op het altaar gegeven heb om over uw zielen verzoening te doen; want het is het bloed, dat voor de ziel verzoening zal doen. Daarom heb Ik tot de kinderen Israëls gezegd: Geen ziel van u zal bloed eten; noch de vreemdeling, die als vreemdeling in het midden van u verkeert, zal bloed eten.”

Hier wordt tot een grond gelegd dat de ziel van een dier in zijn bloed is. Want het bloed is bij de onvernunftige beesten in plaats van de ziel, nademaal het, omdat het door de aderen vloeit, het lichamelijke gestel, gelijk een stroom het molenrad beweegt, en in een levendige staat behoudt. Zolang de omloop van het bloed bij hen onverminderd zijn voortgang heeft, zo lang duurt ook hun natuurlijk leven. Maar wanneer de omloop van het bloed gestremd wordt, of het bloed afgetapt wordt, dan ligt hun lichaam onbeweeglijk; dan heeft hun dierlijk leven een einde. Zo dikwijls als het bloed van een offerdier dan vergoten werd, werd dat door God evenzo aangezien alsof de ziel van dat beest aan Zijn gerechtigheid opgeofferd was. En deze ziel van het beest werd verder aangemerkt als een losgeld voor de ziel van de zondaars.

Die zaak is aldus gelegen: wanneer iemand de ceremoniële wet Gods overtreden had, die had de dood daardoor verdiend. Zijn ziel had billijk alzo op een geweldvolle wijze uit het lichaam uitgejaagd en voor de rechterstoel van de opperste Wetgever gesteld moeten worden, om het verdiende vonnis te ontvangen; volgens de regel van de Goddelijke gerechtigheid: “De ziel die zondigt, zal sterven.” Maar God vergunde in de ceremoniële wet dat een zondaar zijn ziel door de ziel van een dier lossen, of dat hij voor zijn ziel de ziel van een dier mocht daarstellen. Het is waar, de ziel van een beest is wel geen volstrekkend losgeld voor de ziel van een mens, omdat tussen die beiden een zeer groot onderscheid gevonden wordt.

Ondertussen werd echter de ziel van het beest dat met zijn bloed aan de bodem van het altaar uitgegoten werd, van de Goddelijke gerechtigheid aangenomen als een onderpand van de ziel en van het bloed van Jezus Christus. Zijn bloed zou te Zijner tijd voor de zonden der gehele wereld vergoten en aan de Goddelijke gerechtigheid opgeofferd worden. Het offerbloed of de ziel van het offerdier werd dus aangenomen in de plaats van de ziel van de zondaar, die het bloed van haar lichaam gebruikt als een werktuig om haar werkingen door en in hetzelfde te verrichten. Zo wordt ook de ziel van de Middelaar, die door een bloedige en geweldige dood van het lichaam afgezonderd is, in het Goddelijke gericht aangenomen als het rantsoengeld voor de zielen van ontelbare zondaren, die de dood verdiend hadden; en aangenomen als het schuldoffer tot uitdelging van hun overtredingen (Jes. 53:10).

Toen dit geschied was, dat Jezus Christus door een bloedige dood Zijn ziel tot een schuldoffer gesteld had, toen was dit voorbeeld van het offerbloed vervuld, het verbod van het bloed eten had zijn verbinteniskracht verloren⁶. En nu wordt er onder

⁶ Ofschoon zich in de *aanvang* van het Nieuwe Testament de bekeerden uit de heidenen, die zich in hun vorige staat een lekkernij uit het bloed der dieren gemaakt hadden, een tijd lang van het eten van bloed onthouden moesten, uit liefde tot de Joden, die een ingewortelde afkerigheid daarvan hadden; en die nu echter één gemeente met de heidenen uitmaken zouden. Zie Hand. 15:20.

de ganse hemel verkondigd, dat God, omwille van het bloed van Jezus Christus dat door gehele stromen van offerbloed afgebeeld was, de mensen hun zonden vergeven en hun straffen kwijtschelden wil.

Laat ons dan nu van het *voorbeeld* tot het *Tegenbeeld* overstappen en in de overdenking van Jezus Christus' heilig bloed met eerbiedigheid en beving ingaan. Dit bloed wordt ons in de Heilige Schrift voorgesteld als de enige oorzaak van onze rechtvaardigmaking, heiligmaking en heerlijkmaking. Om de voornaamste plaatsen alleen aan te halen, zo zegt Christus in:

- Matt. 26:28: "Want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt" - voor die grote menigte van Adams nakomelingen - "tot vergeving der zonden."
- Joh. 6:55 en 56 zegt Hij: "Want Mijn vlees is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank. Die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem."
- Hand. 20:28 dat God Zijn gemeente verkregen heeft door Zijn Eigen bloed.
- Rom. 3:25a: "Welken God voorgesteld heeft tot een Verzoening door het geloof in Zijn bloed."
- Rom. 5:9: "Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn."
- Ef. 1:7: "In Welken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden."
- Ef. 2:13: "Maar nu in Christus Jezus, zijt gij, die eertijds verre waart, nabij geworden door het bloed van Christus."
- Kol. 1:20a: "En dat Hij door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises."
- Hebr. 9:13 en 14: "Want indien het bloed der stieren en bokken en de as der jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligt tot de reinheid des vleses, hoeveel te meer zal het bloed van Christus, Die door den eeuwigen Geest Zichzelve Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uw consciëntie reinigen van dode werken, om den levenden God te dienen?"
- Hebr. 10:19 en 20: "Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, op een versen en levenden weg, welken Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is door Zijn vlees."
- 1Petr. 1:18 en 19a: "Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdel wandel, die u van de vaders overgeleverd is, maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."
- 1Joh. 1:7b: "En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde."
- Openb. 1:5b: "Hem, Die ons heeft liefgehad en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed."
- Openb. 7:14b: "Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams."
- Openb. 12:11a: - Hier wordt het triomflied gezongen! - "En zij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams en door het woord hunner getuigenis."

Zó overvloedig wordt ons het bloed van Jezus Christus en haar uitnemende kracht in het Nieuwe Testament aangeprezen.

Maar tot een recht verstand van al deze schriftuurplaatsen moet worden aangemerkt, dat de Heilige Geest gewoonlijk onder de naam van bloed Christus' ganse gehoorzaamheid en volkomen offer begrijpt. Daarom verwisselt Paulus in Hebr. 9:23

de woorden bloed en offerande met elkaar: “Zo was het dan noodzaak, dat wel de voorbeeldingen der dingen die in de hemelen zijn, door deze dingen gereinigd werden (dat is: door *bloed*), maar de hemelse dingen zelve door betere *offeranden* dan deze.” Tot deze offerande, die Christus den Vader tot onze verzoening daargesteld heeft, behoren mede de gebeden en smekingen, die sterke roepingen en tranen, die Hij in de dagen Zijns vleses tot God opgezonden heeft (Hebr. 5:7). Daartoe behoort mede het gevoel van smaadheid, van tegensprekingen en van smarten, en in het algemeen het ganse lijden in Zijn lichaam en in Zijn ziel, benevens de dood, waarin Zijn leven eindigde.

In het bijzonder staat aan te merken dat het lijden van Zijn heilige ziel geenszins moet worden uitgesloten, doordien het bloed van de offerdieren aangemerkt werd als haar ziel, die in de voorbeelden en schaduwen tot lossing van des zondaars ziel daar gegeven werd. “Want het bloed”, zegt Mozes, “is het dat voor de ziel verzoening doen zal.” Daarom is het bloed der offeranden schier meer een voorbeeld van Christus’ zielelijden, dan van Zijn uiterlijk bloedvergieten geweest.

Wanneer we nu wat nader komen tot betrachtning van het bloed van Jezus Christus, zo moeten wij dat aanzien:

1. Als een *waarachtig menselijk* bloed. “Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden” (Hebr. 2:14a). Daarom wordt het ook in Joh. 6:53 genoemd het bloed van de Zoon des mensen. En de regels van de Goddelijke gerechtigheid eisten dit ook. Want omdat Gods majesteit beledigd was door de mensen, zo moest er ook mensenbloed tot verzoening daarvan vergoten worden.
2. Als een *rein en onbevlekt* bloed. Het is daarin echter onderscheiden van ander mensenbloed. Gelijk in het voorbeeld geen ander bloed als van reine dieren, zonder gebrek, in het Heilige gesprengd en aan de bodem van het altaar uitgegoten mocht worden. Alle mensen zijn van nature door de erfzonde vergiftigd; dat heeft wel voornamelijk haar zitplaats in de ziel en haar vermogens, maar dringt nochtans ook door het gehele lichaam als een verborgen venijn door alle aderen. Dat besmet al het bloed, waarvan zich de zondige ziel bedient tot haar werkingen en andere bewegingen. Daarom plegen wij te zingen:

*Geen bloeddrupje werd gevonden,
Dat niet stolt van andere zonden.*

Maar Christus’ bloed is het bloed van een onschuldig en onbevlekt Lam (1Petr. 1:19). Het bloed eens Rechtvaardigen (Matt. 27:24). Het bloed eens heiligen, en van de zondaren afgescheiden Hogepriester (Hebr. 7:26). Want ofschoon Hij in het lichaam van een zondares, die zelf een Zaligmaker nodig had, ontvangen en geformeerd is, zo is evenwel dat gedeelte van haar bloed, waaruit Jezus Christus’ mensheid geformeerd is, vooraf door het overkomen van de Heilige Geest gereinigd en geheiligd. Gelijk dan de gehele Persoon Die uit Maria geboren is, een heilig Kind is (Luk. 1:35), zo is ook al het bloed van deze Persoon heilig, zuiver, onbevlekt en aan geen onordentelijke bewegingen onderworpen. Doch deze inwendige reinigheid van het bloed van Jezus Christus zou nog niet genoegzaam zijn geweest om daaraan zo grote waarde toe te brengen, dat het als een losgeld voor de zielen van alle mensen kon worden aangemerkt.

3. Als een *Goddelijk* bloed. Want er wordt in Hand. 20:28 uitdrukkelijk gezegd dat God Zijn gemeente verkregen heeft door Zijn Eigen bloed. Zo is het dan Gods Eigen bloed of het bloed des Zoons van God volgens 1Joh. 1:7. Een bloed waarmee Zich de eeuwige Zoon des Vaders zo nauw en zo onbegrijpelijk verenigd heeft, dat Hij het tot Zijn Eigen zelfstandigheid opgenomen, en het met al Zijn Goddelijke heerlijkheid geadeld en doordrongen heeft. Zo waar-

achtig als ons bloed tot ons wezen behoort, zo waarachtig is het bloed van Jezus Christus een deel van Zijn wezen en Zijn hoge Persoon. En gelijk onze ziel, zo lang die in het lichaam woont, zich van haar bloed tot haar werkingen bedient, zo heeft de ziel van Jezus Christus, verenigd zijnde met het eeuwige Woord, haar bloed tot alle verrichtingen van haar middelaarsambt gebruikt. Daarom wordt het door Petrus billijk genoemd (1Petr. 1:19) een dierbaar bloed, een bloed van grote waarde. Dat is omdat het niet alleen personeel met God verenigt, en daardoor boven het bloed van alle schepselen oneindig verheven is, maar omdat er ook grote Goddelijke zaken in en door hetzelfde verricht worden. Was het met een Goddelijke kracht en waardigheid niet begaafd geweest, hoe zou het de brandende toorn van een oneindig God hebben kunnen uitstaan en uitblussen? Was het met Goddelijke kracht en waardigheid niet begaafd geweest, hoe zou ons de vergeving van al onze zonden, de kwijtschelding van al onze straffen, en daarenboven nog een onbegrijpelijke schat der zaligheid en heerlijkheid, daardoor verdiend hebben kunnen worden? Dat kan geen mensenbloed doen, al werden er ook gehele stromen bloed vergoten. Maar dat de eeuwige Zoon des Vaders Zijn eigen bloed, dat uit hoofde van de vereniging met Zijn Persoon, hoger dan de engelen geworden is, in zo grote benauwdheid zo overvloedig uitgestort heeft, dit is het juist dat aan hetzelfde bijzet een verdienende kracht en oneindige waardij. Deze Goddelijke Hogepriester der toekomstige goederen, heeft Zichzelf niet alleen onstraffelijk, maar ook door de eeuwige Geest Zijner Godheid Gode opgeofferd. Als wij Hem aanmerken, zeg ik, Die niet door het bloed van bokken en kalveren, maar door Zijn eigen bloed eenmaal is ingegaan in het heiligdom, zo heeft Hij daardoor kunnen teweegbrengen een eeuwige verzoening (Hebr. 9:11-13).

4. Om diezelfde reden is het ook een *onvergankelijk en onverderfelijk* bloed, naar de aanmerking van Petrus in 1Petr. 1:18 en 19, zeggende: “Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt. (..) Maar door het dierbaar bloed van Christus.” Hier wordt het vergankelijke goud en het dierbare bloed van Jezus Christus tegenover elkaar gesteld. Daaruit volgt dan dat het uit hoofde en kracht van deze tegenstelling *onvergankelijk* moet zijn. Trouwens, hoewel dit bloed in het lijden en bij de dood van de Heere Jezus Christus van het lichaam van dit onbesmette Lam werd afgescheiden, zo kon het nochtans van de Goddelijke Persoon, Dien het toebehoorde, niet afgezonderd worden. Nademaal de Vader niet wilde gedogen dat het lichaam Zijns Heiligen, mitsgaders Zijn bloed daartoe behorende, de verderving zou zien (Ps. 16:10). Invoege de aarde op de dag van Jezus’ opstanding al hetgeen zij van dit bloed ingedronken had, wederom moest geven. Wanneer het de Zone Gods, Wien geen ding onmogelijk is, wederom heeft tezamen vergaderd en hetzelfde met Zijn verklaard lichaam herenigd hebbende, ten dage Zijner hemelvaart met Zich genomen heeft in het hemelse heiligdom. Gelijkerwijs de hogepriester op de grote verzoendag met het bloed der dieren moest ingaan in het Heilige der heiligen. Dienvolgens is de ganse somma van Christus’ bloedige rantsoenprijs onverminkt en veilig aangekomen in de hemel. Geen rover was in staat om het minste daarvan te ontvreemden. Geen druppel daarvan mocht de verderving zien. Nu ligt het gereed voor het aangezicht des Vaders, om tot heil te verstrekken voor al degenen die zich hetzelfde in het geloof toe-eigenen.
5. Het is een bloed *dat in onze plaats getorst heeft* de last van alle zonden der wereld, getorst de toorn Gods, ja de helse angst en kwaal die wij eeuwig hadden moeten lijden. Trouwens, hoewel het op zichzelf aangemerkt (zoals we zojuist herinnerd hebben), volkomen rein en van besmetting zuiver was, zo was hetzelfde nochtans bezwaard met de schuld van het ganse menselijke geslacht

en met de vloek die op iedere zonde in het bijzonder rust. Daarom moest dit bloed onder de gevoeligste smarten van het lichaam en de ziel en in de diepste versmaadheid aan het vervloekte hout des kruises worden vergoten. Door de vergieting van het offerbloed wilde God Zijn gramschap betonen tegen de ziel des zondaars. Daardoor wilde Hij ons een denkbeeld geven hoe gans zeer Zijn gramschap daartegen ontstoken is, nademaal Hij tegen dat bloed, dat in haar plaats moest uitgestort en aan de verrotting overgegeven worden, zo strengelijk aangekant was. Maar het bloed van onze Middelaar is het eigentlijkste en hoogste doelwit geweest van de toorn Gods, waarin Zijn grimmigheid – dat ik mij zo mag uitdrukken – als het ware haar moed heeft gekoeld. Door dit verterende toornvuur werd het bloed van het heilig Lam Gods dermate verhit, en daardoor in hetzelfde zodanig een buitengemene gisting en koking verwekt, dat het aan de Olijfberg aan verscheiden oorden van het heilig lichaam de aderen deed openbarsten en met gehele brokken op de aarde viel. Dit bloedvergieten moest namaals onder de bitterste smarten, smaden en kwalen zo lang vervolgd worden, totdat lichaam en ziel vaneen gescheiden zijnde, met dit bloed de ziel van de Heere Jezus Christus in de dood werd uitgestort, volgens Jes. 53:12.

6. Eindelijk is het een *sprekend* bloed. Daarom heet het in Hebr. 12:24: “Gij zijt gekomen ... tot het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel.”⁷ Hoe zou het die naam van een sprekend bloed niet kunnen dragen, nademaal het is een bloed van het zelfstandig eeuwig Woord, door hetwelk de gehele raad Gods aangaande onze zaligheid is bekend gemaakt. Dit bloed spreekt:
 - a. *Tot God.* Het roept tot Hem niet om wraak over degenen die het hebben vergoten of tenminste de stichters zijn geweest van deze vergieting. Maar het roept om verzoening, ontferming en medelijden over de grote ellende van het menselijke geslacht. Zo dikwijls de Vader aan dit bloed denkt, zo kan het niet anders zijn of Hij moet tevens denken aan de wonderbare gehoorzaamheid van Zijn Zoon tot de dood des kruises toe, aan al de Hem toegevoegde schande, aan al de doods- en helse angsten die Hij uitgestaan heeft, en door die overdenking krachtig bewogen worden om gehele stromen van liefde op ons uit te storten. Bemerk dat Hem daardoor zulke redenen onder het oog gebracht worden, die Hem kunnen aansporen niet tot wraak, maar tot betoning van genade.
 - b. *Met de mensen.* Het spreekt met *zekere en stoute zondaars* die gerust voortgaan in hun onboetvaardigheid en zonden. Dezulken brengt het onder het oog de hoge prijs hunner ziel, welke door niets anders dan door het dierbare bloed van de Zone Gods heeft kunnen verlost worden van het verderf. Het brengt hen onder het oog de afschuwelijkheid der zonde, die zodanige smetten in de menselijke natuur heeft ingedrukt, die door niets anders dan door het dierbaar bloed des Zoons Gods konden worden afgewassen en uitgedelgd. Het brengt onder het oog Gods heiligheid en gerechtigheid, dewelke het bloed van de Borg voor het bloed van de schuldenaren, die ziel des Zoons voor de ziel der rebellen, tot verzoening geëist en ook verkregen heeft. Het spreekt voorts met *boetvaardige zondaren*, die hun ellende en verdorvenheid kennen, en daaronder krom gebogen gaan. Het houdt hen een predikatie over *de onbegrijpelijke liefde Gods*, door welke Hij bewogen is geworden om Zijn eigen en veelgeliefde Zoon, het Lam Dat van

⁷ Zie Casp. Herman Sandhagens verklaring over deze woorden in de dood sommiger heiligen die dierbaar is.

eeuwigheid in Zijn schoot gekoesterd werd, aan zo'n bloedige dood over te geven, en op zo'n barbaarse slachtbank te brengen. Het houdt hen een predikatie over *de vergeving van al hun zonden*, nademaal dit bloed de consciëntie met luider stem verzekert dat de toorn Gods gestild, Zijn gerechtigheid voldaan, en Zijn barmhartigheid gewillig gemaakt is, om elke ziel, die met Zijn bloed is besprengd, op haar schoot te koesteren, en aan dezelve mee te delen genade voor genade.

Het spreekt eindelijk tot *gerechtvaardigde zielen*, die door de genade Gods reeds verzekerd zijn. Het betuigt aan hen dat, nademaal Christus voor hen gestorven is als zij nog zondaars waren, zij nu veel meer gerechtvaardigd zijn door Zijn bloed, en door Hem behouden zullen worden van den toorn (Rom. 5:8b en 9). Het ondersteunt haar gebeden door een krachtige voorbede, en verzekert haar dat haar niet van hetgeen zij van de Vader bidden, zal worden geweigerd. Ten laatste eist het mede van hen dankbaarheid en wederliefde, om zelfs goed en bloed, lijf en leven op te offeren voor Hem, Die al Zijn bloed voor haar vrijwillig heeft uitgestort.

Zalig is hij die naar de stem van dit sprekend bloed met gehoorzaamheid en onderwerping des geloofs hoort. Want het smeekt wel om genade en spreekt betere dingen dan het bloed van Abel. Maar hij, die zich daardoor niet tot geloof en boetvaardigheid laat bewegen, maar integendeel het met voeten treedt en voor onrein houdt, over die zal het in die dag luidkeels om wraak roepen. Laat ons dan dit sprekende bloed niet verachten, noch onze oren toestoppen voor haar stem, wanneer het begint in ons geweten in te dringen, en aan hetzelfde de afgrijselijkheid der zonde, en de gerechtigheid Gods op het klaarste te vertonen. Veel meer laten we ons benaastigen met de eerste werkingen van Zijn stem zo getrouw te verkeren, ten einde het daarop kon overgaan tot deszelfs hoofdwerk, hetwelk is om genade, vergeving der zonden, leven en zaligheid te verkondigen.

2. De plechtigheden die daaromtrent waargenomen werden.

Maar het zal tijd worden dat we nu overgaan tot de overdenking van de plechtigheden die omtrent het offerbloed in het Oude Testament werden waargenomen. Daaromtrent zijn voornamelijk de volgende plechtigheden aanmerkenswaardig:

1. De *vergiëting* van het bloed. Dit geschiedde bij de slachting van het offerbeest, wanneer zowel de keel als de strot en luchtpijp met het offermes doorsneden en dus het bloed van het beest als het ware werd afgetapt (Lev. 1:5).
2. De *opvang* van het bloed. Wanneer dan het bloed van het beest uit de gemaakte opening stroomde, zo was het de plicht van de priester een bekkend daaronder te houden en daarin het uitborrelende bloed op te vangen.
3. De *besprenging* met het bloed. Want bij het slachten van sommige offerdieren werd het bloed alleen aan de hoornen of hoeken van het koperen altaar in de voorhof der priesters (Lev. 3:2, 13), bij andere op de hoornen van het gouden reukaltaar in het Heilige (Lev. 4:7,18), bij andere tegen de ark des verbonds in het Heilige der heiligen gesprengd (Lev. 16:14 en 15). En in andere gevallen werden dan eens het wetboek, dan de mensen, dan de heilige vaten van de tabernakel besprengd (Hebr. 9:10-21).
4. De *uitgiëting* van het bloed op de bodem van het altaar. Tot dit einde waren in de tempel zekere buizen of kanalen aan het laagste einde van het altaar, waardoor het bloed kon afvloeien, en geleid worden in de beek Kidron.
5. Het *indragen* van het bloed in het Heilige der heiligen, doch dit placht maar eenmaal per jaar op de grote verzoendag te geschieden.

Laat ons nu met een heilige eerbiedigheid die verborgenheden betrachten, die de aanbiddelijke wijsheid des Allerhoogsten onder deze plechtigheden heeft willen verbeelden. Trouwens, niet het allerminste is hier tevergeefs geschied, maar de opperste Wijsheid, Die de ganse Levitische godsdienst ingesteld heeft, heeft bij al deze bloedige verrichtingen Zijn geheime inzichten gehad, waarheen Hij alles heeft weten te schikken. Namelijk omdat het bloed der offeranden heeft afgebeeld het bloed van Jezus Christus. Zo hebben de plechtigheden die bij het bloed der offerdieren moesten waargenomen worden, zonder twijfel die handelingen afgebeeld, dewelke omtrent de uitstorting van het bloed van onze gezegende Zaligmaker Jezus Christus zouden worden gezien.

1. Het *vergieten* van het offerbloed. Dit heeft afgebeeld het vergieten van het dierbare bloed van Jezus Christus, waarvan onze Zaligmaker zegt in Matt. 26:28: “Dat is Mijn bloed, .. hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.” Het bloed nu van Jezus Christus (om nu van Zijn besnijdenis niet te gewagen) is in het bijzonder in Zijn lijden in grote menigte vergoten.
 - a. Het is vergoten in Gethsemané, waarheen Hij Zich begeven had over de beek Kedron (waarin het bloed van de offeranden uit de tempel geleid werd). Daar perste Hij door die verschrikkelijke benauwdheid het bloedige zweet uit, dat Hij onder het gevoel van Gods toorn uit moest staan; dat bloed viel in de koude lucht geronnen en stuksgewijze op de aarde.
 - b. Het is vergoten in de geseling, toen Zijn ganse heilige rug door de slagen der geselen, die met draad doorgvlochten plachten te zijn, geheel gescheurd en als het ware doorploegd werd.
 - c. Het is vergoten bij de kroning met doornen, toen de doornenkroon door die onbarmhartige slagen in Zijn hoofd gedreven en daardoor ontelbare wonden veroorzaakt werden.
 - d. Het is vergoten bij de kruisiging, toen er ijzeren nagels door beide Zijn handen en door beide Zijn voeten geslagen werden.
 - e. Het is vergoten door de opening van Zijn zijde met een speer, die na Zijn dood ondernomen werd. Daardoor werd voor het overige bloed, dat zich in de dood uit alle aderen naar zijn hart verzameld had, een open deur gemaakt om geheel uit te vloeien.

Zie, o ziel, zo rijk is het bloed van uw Verlosser voor u vergoten. In plaats van één opening, waardoor het offerbloed bij de slachting der dieren afvloeide, zijn er zo vele bloedfonteynen in het heilige lichaam van het Lam Gods opgegraven. Waarbij ook deze omstandigheid niet zonder geheimenis is, dat het bloed der voornaamste offeranden aan de zijde van het altaar noordwaarts vergoten moest worden (Lev. 1:11; 6:25). Dit beeldde af *de macht der duisternis*, waarmee de ziel van Jezus Christus onder die overvloedige bloedstortingen omgeven was (Luk. 22:53). Ja, wanneer het offerdier met het aangezicht naar het westen gekeerd stond, daar het geslacht werd, zo wees het gelijkaam naar buiten op de berg Golgotha, die westwaarts van de tempel lag, alwaar onze Heere gekruist is.

2. Het *opvangen* van het offerbloed in een bijzonder bekken⁸, dat er door de priesters ondergehouden werd, heeft in het gemeen zullen voorstellen hoe heilig en eerbiedig men met Jezus Christus' bloed om zou gaan. In de brief aan de Hebreeën (10:29) werd gesproken van zulken, die het bloed des Testaments onrein achten, en de Zone Gods, liggende in Zijn bloed, gelijkaam

⁸ Jo. Lundius merkt in de Joodse Heiligdommen 2, D. pag. 48 en 49 aan dat de bekkens van onderen spits toeliepen, opdat de priesters die niet uit de handen zouden kunnen wegzetten, en dus het bloed niet stollen of tot het sprengen onbekwaam mocht worden.

met voeten treden. Dit geschiedt enigermate van al degenen die zich dit bloed, als de dierbaarste schat van hun heil, niet in order der bekering en des geloofs toe-eigenen en dus tot verzoening en reiniging hunner zielen aanwenden willen.

Vergelijken we nu hiermee de profeet Zacharia (9:15), dan zien we dat door de bekkens waarin het bloed der offerdieren opgevangen werd, de apostelen en andere leraars des Nieuwen Testaments zijn afgebeeld. Want van deze wordt aldaar gezegd dat ze zouden vervuld worden, namelijk met bloed, gelijk het bekken des altaars. Te weten, gelijk het offerbloed in die bekkens opgevangen en daaruit naderhand gesprengd werd, zo zijn de harten van de apostelen en alle rechtschapen dienaren van het Nieuwe Testament die vaten, waarin de Heilige Geest de verzoenende en reinigmakende kracht van Jezus Christus' bloed verklaart en die daarmee vervult, opdat ze naderhand anderen met dit bloed wederom besprengen en hun de kracht daarvan zouden kunnen aanprijzen. Waarom dan inzonderheid zij, die zich tot het leraarsambt laten voorbereiden, verbonden zijn dagelijks met dit bloed om te gaan, en zich met haar kracht te laten vervullen.

Maar ook het *hart* van een ieder christen moest billijk zulk een heilig bekken zijn, dat vol zij van het bloed der verzoening. Maar het geloof is het eigenlijk dat het bekken als het ware onder dit geslachte Lam houdt en Zijn bloed daarin opvangt. Dit geloof heeft van het eerste ogenblik zijner geboorte aan een onverzadigbare dorst naar het bloed van Jezus Christus. Daar reikhalst het meer naar dan een nieuwgeboren kind naar de borst zijner moeder, waaruit het zijn voedsel trekt. Het zet zich als een arbeidzaam vlijtig bijtje op Jezus' wonden, en zuigt de zoete honing van troost daaruit. Hoe is het, o ziel, hebt gij van deze dorst iets vernomen?

In de levensloop van een vroom persoon wordt onder andere verhaald, dat zij in een zware strijd, die zij op haar sterfbed uit moest staan, en waarin zij de mond van de hel open zag, angstig uitgeroepen heeft: 'Och, wat een vuur! Och, dat is de eeuwige gloed! O, hoe schrikkelijk! Och, bloed hier, bloed hier! Och, het bloed van Jezus! Ach, zegt mij allen van dit bloed!'⁹ Inderdaad, in zulke uren, wanneer zich duivel, hel en dood in hun vervaarlijkste gedaante aan het geweten voorstellen, dan leert men Christus' bloed recht hoog waarderen. Dan erkent men dat in een druppel daarvan meer kracht is om ons zalig te maken, dan er kracht in alle zonden der wereld zijn mag om ons te verdoemen. Een ieder beproeve zich of hij hiervan iets ondervonden heeft, en of hij ooit recht erkend heeft dat hem óf het bloed van Jezus Christus redden en zalig maken, óf dat hij in zijn zonden eeuwig verloren moet gaan.

3. Het *bloedsprengen*, waarvan de Joden veel werk maken. Zij noemen het de *wortel* van het offer. Dit heeft verscheiden geheimenissen van het Nieuwe Testament afgebeeld, naardat de zaken waren die met dit bloed besprengd werden.
 - a. Dit bloed werd gesprengd aan de vier hoornen of hoeken van het altaar des brandoffers, om daardoor aan te tonen dat de heilige mensheid van Christus, die door het altaar werd afgebeeld, met haar eigen bloed besprengd en bedekt zou worden, en dus als een aangenaam voorwerp des geloofs staan in de gemeente der heiligen. Ja, deze met bloed geverfde hoornen des altaars maalden gelijkzaam af de nauwe verbintenis van Jezus Christus' priesterschap en koninklijke heerlijkheid. Zij toonden aan dat Hij die laatste zou aanleggen, om de kracht van Zijn bloed aan alle vier einden van Zijn op de aardbodem uitgebreide koninkrijk bekend te maken. Niet minder, dat de Kerk in alle delen van

⁹ Zie Joh. Hendrik Reitz – Historie der wedergeborenen, deel 3, pag. 140

de wereld haar bescherming en verdelging van haar vijanden aan Jezus' bloedige verdiensten te danken heeft.

- b. Er werd iets van het bloed der offerdieren gesprengd aan de hoeken van het gouden reukaltaar (Lev. 4:7). Dit stond in het heilige deel van de tempel. Hiervan placht het aangename reukwerk op te klimmen, dat een voorbeeld was van de voorbede van Jezus Christus en de gebeden Zijner gelovigen. Door deze handel werd te kennen gegeven, enerzijds dat zich al de kracht van het gebed en de voorbede van Jezus op Zijn bloedige offerande grondde, waardoor Gods gerechtigheid verzoend is. Anderzijds gaf het te kennen dat de gebeden der gelovigen niet zonder gebrek zijn, en daarom met Jezus Christus' bloed vooraf gelijkzaam besprengd moesten worden, eer zij zich zouden durven onderwinden om voor Gods aangezicht te verschijnen. Dat nu ook het middelste van het altaar, daar de damp van het reukwerk opklom, zevenmaal besprengd moest worden met bloed (Lev. 16:14), toonde aan dat alle gebeden der gelovigen, die in al de zeven kerktijden tot God zouden opklimmen, door Christus' bloed aangenaam moesten worden.
- c. Het bloed werd tegen de ark des verbonds gesprengd, en wel eens in de hoogte en zevenmaal naar beneden tegen de ark des verbonds (Lev. 16:14). Dit gaf te kennen dat Christus de kracht van Zijn bloedig losgeld, nadat het eens voor de Vader voorgedragen en van Hem als voldoende aangenomen was, Zijn ganse Kerk op aarde in al de zeven tijdkringen van het Nieuwe Testament tot haar rechtvaardigmaking en heiligmaking zou toepassen.
- d. De klederen der priesters werden daarmede besprengd. Daarmee werden zij in hun ambt ingewijd, omdat ze niet eerder tot het altaar durfden naderen, noch enige godsdienst in de tent der samenkomst verrichten, eer hun witte klederen met bloed besprengd waren (Ex. 29:21; Lev. 8:30). In betrekking tot de Levitische inwijding zegt Johannes van de gelovigen, die uit de grote verdrukking komen en Gode in Zijn tempel nu dienen, dat zij hun lange klederen gewassen en wit gemaakt hebben in het bloed des Lams (Openb. 7:14). Daarmee wordt te kennen gegeven, dat zij door de kracht van Christus' bloed tot de priesterlijke waardigheid geraakt zijn.
- e. Het boek der wet werd met het offerbloed besprengd, gelijk we lezen in Hebr. 9:19: "Want als al de geboden naar de wet van Mozes tot al het volk uitgesproken waren, nam hij het bloed der kalveren en bokken, met water en purperen wol en hysop, en besprengde beide het boek zelf", waarin de wet beschreven was. Hierdoor is aangetoond dat door de bloedige gehoorzaamheid van Jezus Christus de wet vervuld en de vloek daarvan zou worden weggenomen. Hoe zou ons nu de wet nog schrikkelijk kunnen zijn, die met het bloed van Christus' voldoening besprengd is!
- f. Behalve het wetboek werd het volk, of de oudsten die hetzelfde verbeeldden, besprengd, gelijk ook daar gezegd wordt: Mozes besprengde beide het boek zelf en al het volk. Dat geschiedde evenwel niet eerder dan nadat het zich gewillig had verklaard om zich de eisen van het Goddelijk verbond te laten welgevallen. Want nadat het volk als met één stem gezegd had: "Al deze woorden, die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen" (Ex. 24:3b); toen nam Mozes het bloed en sprengde het op het volk (Ex. 24:7 en 8). Hierdoor werd de gelovige toepassing van Jezus Christus' bloed afgebeeld, waaraan men evenwel anders geen deel bekommt, dan door de gehoorzaamheid des geloofs, volgens 1Petr. 1:2. Het vergieten van Jezus' bloed zag op de verwerving van

onze zaligheid, maar het besprengen ziet op de toepassing van de verworven zaligheid en geschiedt eensdeels van God, wanneer Hij de gelovige zondaar Jezus Christus' zoendood toerekent (Jes. 52:15; Ps. 51:9, Hand. 15:9). Het geschiedt anderdeels van de gelovige zelf, wanneer ze de van God toegerekende zoendood van de Middelaar aangrijpen, en daardoor voor God alzo worden aangezien, alsof zij zelf hun bloed vergoten hadden, en bijgevolg aan alle genadegoederen, die Christus door Zijn bloed verworven heeft, deel ontvangen. En daar inzonderheid de melaatsen bij hun reiniging met bloed en water besprengd werden (Lev. 14:7), zo wordt daardoor te kennen gegeven dat de zondige onreinheid van onze natuur door niet anders verzoend en weggedaan kunnen worden, dan door het bloed van het onbevleete Lam, wanneer dat op het geweten besprengd wordt.

- g. Al de vaten van de tabernakel werden ook met bloed besprengd, gelijk er gezegd wordt in Hebr. 9:21: "En hij besprengde desgelijks ook den tabernakel en al de vaten van den dienst met het bloed." Omdat deze vaten van de dienst door zondige mensen toebereid waren, en dagelijks met de handen van zondige mensen aangeraakt werden, werden ze aangezien als bezoedelde en onreine dingen. Daarom moesten ze door bloed gereinigd, en daardoor meteen de gebreken en zonden waarmee zij, die ermee omgingen, besmet waren, verzoend worden. Hierdoor is te kennen gegeven dat onze ganse godsdienst door de gelovige toepassing van de verzoenende kracht des bloeds van Jezus Christus den hemelse Vader aangenaam gemaakt en van haar aanklevende gebreken gezuiverd moet worden.
- h. Eindelijk mag daarbij ook gerekend worden dat de beide posten der deuren benevens de bovendorpel met het bloed van het paaslam bestreken moest worden. De deur is een zinnebeeld van onze harten, aan welke God staat en klopt om ingelaten te worden (Openb. 3:20). Deze deur wordt met het bloed van Christus, het ware Paaslam, besprengd, wanneer we Zijn bloedige zoenofferande in waar geloof aangrijpen, ons Zijn verdiensten toepassen, die aan de Goddelijke gerechtigheid voorstellen, en daardoor de vergeving van onze zonden, veiligheid voor de toorn, en bewaring voor de boze verkrijgen. Zo zijn alle besprengingen van het Oude Testament schaduwachtige voorbeelden van de weldaden van het Evangelie geweest, die uit de toepassing van het bloed van Jezus Christus voortkomen.

Het sprengen met het offerbloed geschiedde dan eens met de vinger van de priester (Lev. 4:17), dan eens met een bundeltje hysop (Ex. 12:22), die soms met scharlaken wol aan een cederhouten tak vastgebonden werd (Lev. 14:6). De vinger van de priester betekende dat Jezus Christus de gelovigen Zijn bloed door de vinger van Zijn Geest (Luk. 11:20) toeëigent. Het bundeltje hysop, dat met cederhout en scharlaken wol in het bloed gedoopt moest worden, verbeeldde het Evangelie van Jezus Christus, waardoor ons de kracht van Zijn bloed wordt toegeëigend. De cederboom is de grootste onder alle gewassen der aarde, en stelde dus voor de heerlijkheid van Jezus in de verheven glans Zijner Goddelijke deugden, die Hem veel schoner maken dan de mensenkinderen. De welriekende en lage hysop stelde de diepe nederigheid voor, waarin Zich het volkomen Model van alle deugden neergelaten heeft. Die beide delen worden in het Woord des Evangelies aan de zondaar voorgesteld, en door de scharlaken wol van Jezus' volkomen gerechtigheid tot reiniging van het geweten op het nauwste samengebonden.

4. Het *uitgieten* van het (na het sprengen overgebleven) offerbloed aan de bodem van het altaar, verbeeldde ten opzichte van Christus de vrijwillige, rijke en tot de volkomen scheiding van lichaam en ziel voortgezette vergieting van Zijn bloed. Want gelijk het bekken, waarin het offerbloed was, door zulk een uitgieting gans werd ontledigd, zodat men deszelfs bodem zien kon, zo wordt er van Christus ook gezegd (Jes. 53:12), dat Hij met het bloed Zijn ziel uitgestort (of uitgeledigd) en zich bij gevolg met een grote vrijwilligheid en een overvloedige ijver om de Naam Zijns Vaders te verheerlijken in de dood gegeven heeft. Ten opzichte van de gelovigen zag dit uitgieten van het overige bloed aan de bodem van het altaar enerzijds op de verzoening dergenen, die reeds te voren in het geloof aan de toekomstige Messias gestorven en in de heerlijkheid ingeleid waren. Anderzijds zag het op de bloedstorting der kerk, wanneer er gehele stromen van het bloed der martelaren om Christus' wil zouden vergoten worden. Gelijk dus Johannes in Openb. 6:9 onder het altaar zag de zielen dergenen die gedood waren om het getuigenis van Jezus. Die worden aldaar aangemerkt als vrijwillige slachtofferanden, die haar leven niet liefgehad hebben tot de dood toe (Openb. 12:11). Wier lichamen dus als op het altaar, dat is in de gemeenschap van Christus, op Wien zij in het geloof gerust hadden, en van Wiens heilig vuur zij ontstoken waren geweest, geofferd waren. Wier zielen nu evenwel onder het altaar of op haar bodem, daar het bloed der offeranden onder het Oude Testament uitgegoten werd, rustten, en zich dus in de gemeenschap van Jezus Christus bestendig bevinden.
5. Het *inbrengen* van het bloed in het Heilige der heiligen heeft eindelijk te kennen gegeven dat Christus Zijn heilig bloed, dat Hij in Zijn lijden vergoten had, wederom verzamelen en het in het hemelse heiligdom voor het aangezicht Gods brengen, en het daar, gelijkzaam in Gods geheime schatkamer, als het rantsoen voor de zielen der mensen neer zou leggen, opdat het aldaar gereed ligt voor een iegelijk, die zich dat langs de weg van bekering tot reiniging van zijn geweten toe wil eigenen.

Toepassing

Wij gedenken nu, daar we tot dusverre van het bloed van Jezus Christus gehandeld hebben, aan de woorden die het ganse Joodse volk openlijk uitriep: "Zijn bloed kome over ons, en over onze kinderen" (Matt. 27:25b). Och, dat dit bloed der verzoening ook over ons mocht komen, niet tot onze verdoemenis, maar tot onze zaligheid! Het is nu vergoten, niet spaarzaamelijk, maar rijkelijk; niet druppelsgewijze, maar stroomsgewijze. Nu komt het daar op aan dat wij het in het geloof opvangen, en het daartoe gebruiken waartoe het de hemelse Vader geordineerd heeft. Het is door de prediking van het Evangelie reeds onder de ganse hemel, zuidwaarts, noordwaarts, oostpwaarts en westwaarts gesprengd, doordat de apostelen, die in Zach. 9 met de bekkens van het altaar, die vol bloed waren, vergeleken worden, onder alle volkeren uitgegaan zijn en alle heidenen met dit bloed besprengd, dat is: deszelfs kracht hen verkondigd en aangeprezen hebben. Nu komt het daar op aan, dat we ons besmet geweten niet terugtrekken, maar het daarstellen en uitbreiden, opdat het daarmee besprengd en dus de kracht van dit bloed daar aan door een gelovige toe-eigening meegedeeld kan worden; opdat ook van ons moge gezegd worden: Gij zijt gekomen tot het bloed der besprenging (Hebr. 12:24).

Ja, het is niet alleen vergoten, niet alleen gesprengd, maar ook ingedragen in het heiligdom, en ligt aldaar als het algemene losgeld gereed. Zo kan daaraan aandeel bekomen een iegelijk die er de hemelse Vader een goed woord om geeft, die zich voor Hem verootmoedigt, die zich als een arme, verloren en verdoemde zondaar aangeeft, en bij dit bloed zijn enige toevlucht voor de bloedwreker, zijn veiligheid voor de toorn zoeke, en de gehele hoop van zijn zaligheid daarop bouwt.

Laat ons allen nu gehoorzaam worden aan de vermaning die ons Paulus in Hebr. 10:19-25 nagelaten heeft, waar hij zegt: “Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, op een versen en levenden weg, welken Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is door Zijn vlees, en dewijl wij hebben een groten Priester over het huis Gods: zo laat ons toe-gaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gerei-nigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein wa-ter. Laat ons de onwankelbare belijdenis der hoop vasthouden (want Die het beloofd heeft, is getrouw); en laat ons op elkander acht nemen, tot opscherping der liefde en der goede werken; en laat ons onze onderlinge bijeenkomst niet nalaten, gelijk sommigen de gewoonte hebben, maar elkander vermanen; en dat zoveel te meer, als gij ziet, dat de dag nadert.”

Vooreerst gij ellendigen, die nog in uw bloed ligt, wier geweten met bloedrode zon-den nog bevekt is, die in de doop met Jezus Christus' bloed wel besprengd zijt, maar u naderhand in het slijk der zonde wederom omgewenteld hebt. Och, als u wist wat een schat van heil in Jezus' bloed gelegen is! Ja, als u wist dat gij of door dit bloed behouden worden of in uw bloed sterven moest, u zou dag en nacht daar-naar reikhalzen. U zou alle voorwaarden om dit bloed deelachtig te worden van har-te laten weggefallen en blijde zijn, dat de Overste van de koningen der aarde u, zondige en onreine schepselen, wil verwaardigen u met Zijn bloed te wassen en tot koningen en priesters te maken Gode en Zijn Vader! Op! Hoelang draait gij om deze waardigheid deelachtig te worden? Treedt op de weg der bekering. Bekent dat u zondaars en kwaaddoeners zijt, die met bloed en ziel aan de Goddelijke gerechtig-heid strafschuldig bent. Laat u door het bloed van Jezus Christus reinigen van al uw zonden.

Gesteld dat er mensen onder u waren, die in het slijk der zonden en in de modder-poel van onnatuurlijke onreinigheden nog dieper staken als de Korintiërs, hoereer-ders en overspelers, ontuchtigen en die bij mannen liggen, dieven en gierigaards, dronkaards, lasteraars en rovers (1Kor. 6:9 en 10), zo is dit bloed evenwel machtig genoeg om even dezelfde wonderen aan u te doen, die het gedaan heeft aan hen, waaraan Paulus schrijft: “En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den Naam van den Heere Jezus en door den Geest onzes Gods” (1Kor. 6:11).

Maar ook gij, boetvaardige zielen, die daarover leedwezen draagt, dat gij uit Adams verdorven bloed afstamt, waaruit het ganse geslacht der mensen voortgeplant is (Hand. 17:26). Die bekent dat gij zijt gelijk een kind, dat in zijn natuurlijke onrein-heid op het vlakke des velds geworpen en met voeten vertreden was, dat machteloos in zijn bloed spartelt en zijn dood verwacht (Ez. 16:4-6). Och ziet, Jezus Christus is gekomen met water en bloed om u te reinigen en u te behouden. Hij gaat u voorbij en ziet u, vertreden zijnde in uw bloed. Hij zegt tot u, in uw bloed: Leeft, ja leeft! Vreest niet, gij arme, want het is des Vaders wil niet dat gij sterven en omkomen zou. Hebt gij door de afkomst uit Adams bloed geërfd zonde en dood, de tweede Adam, als de Stamvader van een nieuw geslacht, heeft uw zonde weggenomen, en uw dood overwonnen. Door de bloedige dood des Middelaars is het testament der genade bevestigd, waarin gij tot erfgenamen van alle goederen Gods aangesteld zijt (Matt. 26:28).

Hier is het bloed:

- dat u voor de verderfengel beveiligt (Ex. 12:7 en 13);
- dat u, als een duur gekocht eigendom Gods, tekent (Opb. 5:9);
- des verbonds, waardoor de gebondenen uit de kuil uitgelaten worden (Zach. 9:11);
- dat zondaars en vijanden verzoent (Kol. 1:20);

- dat onrechtvaardigen rechtvaardigt (Rom. 5:9);
- dat de misdaden uitwist (Kol. 1:14; Rom. 3:25; 1Joh. 1:7);
- dat voor diegenen, die in de boete voor God verstommen, nadrukkelijk spreekt (Hebr. 12:24);
- dat de weg tot de troon der genade opent (Hebr. 10:19).

Kortom, dat alles kan teweeg brengen wat een zondaar wensen mag. Ach, tast toe, gij beminden. Bied dit als de betaling uwer schulden en het rantsoen uwer ziel de hemelse Vader aan! Zo zal Hij u aanzien als zodanige, die hun eigen bloed voor hun zonden vergoten en aan Zijn gerechtigheid voldaan hebben. Zo zal Hij u, als in het bloed des Lams wit gewassen lammeren, in Zijn schoot dragen, u beminnen en koesteren, u Zijn Geest geven en gehele stromen van genade over u laten vlieten.

Eindelijk ook, gij dierbare zielen, die door dit bloed reeds gerechtvaardigd zijt, gebruikt het dagelijks naar alle nooddrift van uw genadestaat. Gebruikt het in uw gebed. Laat het reukwerk uwer dankzeggingen en voorbeden over hetzelfde opgaan (Opb. 8:3+4) en vestigt daarop alle hoop van verhooring. Gebruikt het, zo menigmaal als gij met uw gemoed in het heiligdom gaat. Gebruikt het, zo menigmaal als gij daar weder uitgaat in de omgang met de mensen. Besprengt u daarmee, zo menigmaal als uw geweten bezoedeld is. Wast daarin uw klederen, en maakt er uw lange klederen wit in (Opb. 7:14). Besprengt daarmee, als geestelijke priesters, allen tot welke gij betrekking hebt. Besprengt daarmee het boek der wet, zo menigmaal als gij daarin leest. Besprengt daarmee alle geestelijke offeranden, en al uw godsdienstige verrichtingen. Verkiest dit bloed tot uw element, waarin uw geloof leeft (Rom. 3:24). Verkiest het tot uw harnas, waarin gij strijdt. Gebruikt het in de strijd tegen de satan, en al uw geestelijke vijanden, die gij door niets zekerder kunt overwinnen, dan door het bloed des Lams (Opb. 12:11). Gebruikt het in de ure des doods, wanneer uw bloed stil begint te staan, en te verstijven. Maar zolang het zich nog beweegt, laat het van vreugde koken over al de rijkdommen der genade, die gij door Jezus' bloed ontvangen hebt, en over al de rijkdommen der heerlijkheid, die gij door hetzelfde aldaar bekomen zult. Ach, acht uw bloed niet dierbaar, om dat uit liefde voor uw Bruidegom te vergieten! Rekent het voor een eer, die gij niet waard zijt, wanneer gij om Zijnentwil zult geacht worden als schapen ter slachting. Laat uw bloed aan de bodem van dit altaar met vreugde uitstorten, waaraan het bloed van zo vele duizend martelaren reeds vergoten is.

Nog eens, geliefden, het bloed van Jezus Christus heeft nog een bijzonder gebruik, waarin het van het voorbeeldig offerbloed gans onderscheiden is. Niemand mocht, op verlies van zijn leven, een druppel daarvan drinken. Maar van het bloed des Nieuwen Testaments wordt gezegd: "Drinkt, dat is Mijn bloed¹⁰ (Matt. 26:27+28). Ja,

¹⁰ De redenen van deze verschillende ordinantiën onderzoekt Jean d'Espagne breedvoerig in 'Alle zijne werken', pag. 174. Hij merkt aan dat het een regel van het Oude Testament was, dat de mens niet mocht eten of drinken van dat, wat tot vergeving van zijn zonden geofferd was, en dat het in tegendeel een regel des Nieuwen Testaments is, dat de mens van dat, wat voor zijn zonden geofferd is, noodzakelijk eten en drinken moet. De Wet zegt: smaakt geen bloed, want het is vergoten tot vergeving van uw zonden. Jezus Christus zegt: Drinkt Mijn bloed, want het is vergoten tot vergeving van uw zonden. Dus is het verbod van de wet en het gebod van Christus op een en dezelfde grond gebouwd. Dit brengt het onderscheid van beide testamenten met zich. In het Oude Testament was het ware Zoenoffer nog aanstaande. Hierom werd de ban op het offerbloed gelegd, die werd opgeheven zodra het ware Zoenoffer Zijn bloed vergoten had. De verbonden gemeenschap met het vlees en bloed van de zoenofferanden van het Oude Testament moest het verlangen naar de ware Zoenofferande opscherpen, en de gebrekkigheid van de oude huishouding te kennen geven. Daarom werd de zondaar afgewezen van de tafel en van het bloed van de zoenoffers, terwijl nu onder het Nieuwe Testament ieder genodigd wordt.

degene die het niet drinken zullen, wordt de dood bedreigd, Joh. 6:53: “Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden, tenzij dat gij het vlees van den Zoon des mensen eet en Zijn bloed drinkt, zo hebt gij geen leven in uzelfen.” Daartegenover is hen, die het in het ware geloof drinken, het leven beloofd, Joh. 6:54 t/m 56: “Die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Want Mijn vlees is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank. Die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem.”

Dit eten van het vlees van Jezus Christus en dit drinken van Zijn heilig bloed geschiedt vooraf in het Heilig Avondmaal, waarop de Zone Gods, Die wel wist wat Hij voor Zijn einde nog wilde doen, in alle delen Zijn opzicht mee gehad heeft. Daar geschiedt de nauwste vereniging met Jezus Christus en Zijn levendmakend bloed, dat het zaad der onsterfelijkheid in zich bevat. De heidenen stonden eertijds in die gedachten dat de geesten of goden het bloed der offerdieren doordrongen en met hun tegenwoordigheid opvulden. En daarvandaan kwam het dat ze dat bloed zo gretig inzwolgen, om door dit middel met de goden verenigd en hun inwoning deelachtig te mogen worden.¹¹

Maar wij weten dat wanneer de zichtbare elementen van het Heilig Avondmaal, brood en wijn, tot dit heilig gebruik naar het voorschrift en voorbeeld van Christus, door het gebed geheiligd zijn, dat die dan de tegenwoordigheid van Christus' lichaam en bloed op een verborgen wijze deelachtig worden. Zo wij tegelijk met de gezegende wijn het zegenrijke bloed van Jezus Christus drinken, zo genieten en vernemen wij al haar kracht en werkingen (tenzij wij die door onboetvaardigheid en een kwaad voornemen verhinderen).

Maar het drinken van Jezus' bloed kan ook buiten het Avondmaal geschieden, wanneer men zich met het levendmakende bloed van Gods Zoon op die wijze verenigt door het geloof, dat men aan de daardoor verworven verzoening en gerechtigheid deel ontvangt. Dit geestelijk nuttigen van Jezus' bloed kan zeer gevoeglijk een drinken genoemd worden. Want:

- gelijk er in het drinken een dorst voorafgaat, zo gaat voor deze nuttiging een vurig verlangen der ziel naar de Heere Jezus vooraf. Dat verlangen ontstaat uit een gevoel van de uiterste behoefte.
- gelijk bij het drinken de mond geopend, en de drank naar binnen gegoten wordt, zo doet zich de mond der ziel onder zulk een verlangen open, om Jezus Christus en Zijn gerechtigheid te ontvangen en in zich te sluiten.
- gelijk in het drinken de verborgen kracht en zoetheit van de drank gesmaakt en geproefd wordt, zo ook hier de vriendelijkheid van Jezus Christus.
- Gelijk de drank door het drinken verenigd wordt met de sappen van het lichaam, en daardoor de natuur verfrist, verkwikt en versterkt (Ps. 104:15), zo wordt er een zo nauwe vereniging tussen Christus en de ziel door het geloof gesticht, dat de levenskracht die in Zijn bloed is, in de ziel dringt en die verheugt, die met moed en ijver vervult, en tot alle werkzaamheden van het geestelijke leven sterk maakt.

Welaan dan, geliefden, wek u opnieuw tot deze grote plicht van het Evangelie op! Gods Zoon roept u toe: “Eet, vrienden, drinkt, en wordt dronken, o liefsten” (Hoogl. 5:1c). Volgt dan Zijn opwekking, verenigt u met de Fontein van alle leven en krachten. Dan zullen de klachten over de menselijke zwakheid, die nog al te (al)gemeen onder ons zijn, ophouden en afwisselen in gejuich en in de lof van God.

Gebed

¹¹ Zie ook Gotfr. Walther – Historie der Heidensche Offermaaltijden

U, o getrouwe en levende Zaligmaker, loven, prijzen en roemen wij, om Uw heilig en onwaardeerbaar bloed. Zonder dat bloed zou ons bloed een eeuwig offer van Gods wrekende gerechtigheid geweest zijn, als Gij niet in onze plaats getreden was en Uw bloed voor ons niet vergoten had, Uw ziel niet voor onze ziel in de dood had uitgestort, en aldus Gods gerechtigheid bevredigd had. Laat ons deze grote weldaad nimmermeer vergeten. Vernieuw haar gedachtenis onophoudelijk in onze ziel. Laat ons tot Uw bloed, als de enige fontein aller genade, vrede, zegen en troost, in den Geest dagelijks toenaderen, en daaruit kracht en leven drinken.

Grote Heiland, Gij hebt nu door het vergieten van Uw bloed en door het indragen daarvan in het Heilige der heiligen, het werk van onze verlossing volbracht. Gij hebt niet nodig nog eens te sterven, nog eens Uw bloed te vergieten en U nog eens op te offeren, omdat Gij door Uw ene offerande op eenmaal volmaakt hebt degenen die geheilgd worden. Geef dan nu genade dat ook aan onze zijde de gelovige toepassing van Uw bloed volmaakt moge worden. Bespreng Gij er ons geweten Zelf mee, reinig ons daardoor van al onze besmettingen, al waren ze ook nog zo afschuwelijk. Laat ons vergeving onzer zonden, vrijmoedigheid om tot God te naderen, heiligmakende en overwinnende kracht, ja leven en zaligheid daardoor verkrijgen.

Heere Jezus, zegen daartoe de tegenwoordige overdenking. Laat die aan niemand, die ze hoort of leest, vruchteloos bevonden worden, omwille van Uw dierbaar bloed. Amen.

Het water uit de rotssteen, als een voorbeeld van het water dat uit Christus' zijde vloeide

Exodus 17 vers 1 t/m 6

Daarna toog de ganse vergadering van de kinderen Israëls naar hun dagreizen uit de woestijn Sin, op het bevel des HEEREN, en zij legerden zich te Rafidim. Daar nu was geen water voor het volk om te drinken. Toen twistte het volk met Mozes, en zij zeiden: Geeft gijlieden ons water, dat wij drinken. Mozes dan zeide tot hen: Wat twist gij met mij? Waarom verzoekt gij den HEERE?

Toen nu het volk aldaar dorstte naar water, zo murmureerde het volk tegen Mozes, en het zeide: Waartoe hebt gij ons nu uit Egypte doen optrekken, opdat gij mij en mijn kinderen en mijn vee van dorst deedt sterven? Zo riep Mozes tot den HEERE, zeggende: Wat zal ik dit volk doen? Er feilt niet veel aan, of zij zullen mij stenigen. Toen zeide de HEERE tot Mozes: Ga heen voor het aangezicht des volks en neem met u uit de oudsten van Israël; en neem uw staf in uw hand, waarmede gij de rivier sloegt en ga heen. Zie, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op den rotssteen in Horeb staan; en gij zult op den rotssteen slaan, zo zal er water uitgaan, dat het volk drinke. Mozes nu deed also voor de ogen der oudsten van Israël.

In deze woorden wordt één van Gods heerlijkste wonderwerken in de woestijn van Arabië beschreven. De gelegenheid hiertoe was het gebrek aan water. De kinderen Israëls hadden een overvloed van vlees en brood, waarmee zij hun honger konden stillen. Want de kwakkelen lagen als het ware in hun schoot rondom het leger verspreid. Maar het ontbrak hen nu aan water. God geeft de mensen zelden alles tezamen wat ze wensen, maar Hij laat hen om wijze redenen altoos iets ontbreken, om hen in een gestadige oefening te houden, en te noodzaken om op Zijn hand te zien. Bij deze gelegenheid deed zich in hun harten wederom een schandelijk mistrouwen aangaande de Goddelijke voorzorg op. Dat brak uiteindelijk uit in een openbare murmuring tegen God en Mozes. Zo moest de nood waarin zij kwamen, openbaren wat in hun harten heimelijk verborgen was. Bij het zoetgemaakte water te Mara en bij de twaalf waterfonteinen te Elim schenen ze geloof genoeg te hebben! Maar zodra ze wederom in gebrek geraakten, kwam hun ongelooftewoorschijs. Zo gaat het nog tot op de huidige dag. Zolang de mensen overvloed hebben, zolang hun kasten vol geld en hun schuren vol voorraad zijn, zijn ze treffelijke, sterke geloofshelden en zingen ze allemaal uit volle borst: 'wij geloven allen aan één God, Schepper des hemels en der aarde.' Maar wanneer God hen het een en ander onttrekt, en zij hun les nu zullen opzeggen hoever zij het in het geloof gebracht hebben, dan ontdekt men bij zulk een gebrek ook het gebrek aan geloof. De kinderen Israëls hadden immers in deze nood weltevreden en gerust kunnen zijn, dewijl zij verzekering hadden dat ze niet door dwaling van hun Leidsman, maar door Gods bevel in deze dorre en waterloze woestijn gekomen waren. Zo wordt er in vers 1 gezegd: "De vergadering toog op het bevel des Heeren." Maar deze slechte mensen zagen niet op God en op de bestiering Zijner handen, die hen in dit gebrek gebracht had. Maar zij vielen vol murmuring en ongeduld op Mozes aan. Mozes was het werktuig Gods, waarvan Hij Zich bij deze leiding in de woestijn had bediend. Zij gingen niet tot hun Schepper om te bidden om water, maar zij gingen naar Mozes, en wilden dat hij hen water zou geven. "Geeft gijlieden ons water, opdat wij drinken", zeggen zij in het tweede vers.

Deze woorden zijn uit een gans kwade gemoedsgesteltenis voorgekomen. Nochtans mogen wij ze deze dorstige mensen uit de mond nemen, en die met een betere aan-doening tot Jezus Christus brengen, en tot Hem zeggen: "Geef ons water, opdat wij

drinken”, gelijk Hij daartoe vrijheid gegeven heeft. Hij zegt in Joh. 4:10 niet alleen tot de Samaritaanse vrouw, maar tot een iegelijk van ons: “Jezus antwoordde en zeide tot haar: Indien gij de Gave Gods kendet, en Wie Hij is, Die tot u zegt: Geef Mij te drinken, zo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zoude u levend water gegeven hebben.”

Mozes stelde nu hen wel in het kort hun onbetamelijkheid voor, zeggende: “Wat twist gij met mij? Waarom verzoekt gij den Heere?” Echter, hij hield het niet voor raadzaam met deze onbezonnen menigte, die reeds naar de stenen greep (vers 4), lang te twisten. Maar hij ging heen tot God en bad Hem, niet om wraak en straf over zulke bloeddorstige aanslagen, maar om onderricht en hulp. Gelijk nu Mozes hierin een navolger van God in zijn geduld en lankmoedigheid geweest is, zo mogen wij Mozes daarin wederom navolgen, en ook in zodanige omstandigheden alle lijdzaamheid leren te bewijzen.

God laat Zich dan door het gebed van Mozes verbidden, om die nood en meteen de onstuimige woede van het volk door een wonder tegen te gaan. Daartoe wordt Mozes een rotssteen aangewezen, die een gedeelte was van de berg Horeb. God had een wolk uit de zee kunnen laten opkomen en daaruit, nadat Hij die door de wind in deze landstreek gebracht had, water over hen laten regenen, gelijk het geschied is in 1Kon. 18:44 en 45. Hij had ook een fontein uit de losse aarde kunnen laten ontspringen, waaruit hun dorst had kunnen geleest worden. Maar het behaagde Hem uit een harde en vaste steenklip week en klaar water voort te brengen:

- Enerzijds om daardoor een des te duidelijker bewijs van Zijn almacht te geven, die veel klaarder erkend wordt, als zij door onbekwame middelen haar oogmerk bereikt.
- Anderzijds om de hardigheid van hun harten daardoor te beschamen.
- Ook om iets hogers onder deze omstandigheden af te beelden.

Deze rotssteen nu moest geslagen worden, en wel met dezelfde staf van Mozes, waarmee hij zijn wonderen in Egypte verricht had, en waarmee hij de wateren van de Schelfzee gekleefd had. Aan deze omstandigheden herinnert God Mozes wederom, als Hij zegt: “Neem uw staf in uw hand, waarmee gij de rivier sloegt.” Door de herinnering van de vorige wonderen wilde God enerzijds het geloof van Mozes sterken, anderzijds het ongeloof van het volk beschamen.

Bij dit slaan van de rotssteen waren tweeërlei aanschouwers tegenwoordig, namelijk hemelse en aardse:

- De *hemelse* Aanschouwer was Christus Zelf in de wolkkolom, gelijk Hij in het zesde vers zegt: “Zie, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op den rotssteen in Horeb staan.” Hij zou zich dus boven de rotssteen, die geslagen zou worden, in Zijn heerlijkheid openbaren. Maar Christus moet hier geenszins als een ledig Aanschouwer aangezien worden, maar als Degene, door Wiens kracht dit wonderwerk geschieden zou. Hij had tevoren de vleugelen van de kwakke-len naar de woestijn gekeerd, dat ze moesten komen en bij het leger der kinderen Israëls neervallen. Zo leidde Hij nu ook de loop van het water op een wonderbaarlijke wijze naar deze steenrots, dat het daar indringen en daaruit voortvloeien moest.
- De *aardse* aanschouwers waren de oudsten des volks, welke Mozes met zich nemen moest, als getuigen van dit wonder, dewijl zich het volk zelf door ongeloof onwaardig had gemaakt, om dit werk van de Goddelijke almacht insgelijks te aanschouwen. Daarop volgt dan de dadelijke slag met Mozes’ staf op deze harde rotssteen, waarop die in een ogenblik in een springader van levende wateren werd veranderd. Die wateren stroomden daar overvloedig uit, gelijk we uit andere plaatsen van de Heilige Schrift duidelijk zien kunnen, zoals Ps. 78:15 en 16, Ps. 105:41, Ps. 114:8 en Jes. 48:21.

Daarbij staat dit nog aan te merken, dat in Numeri 20:2-4 een dergelijke historie wel verhaald wordt, waar God ook ten goede van Zijn volk water gaf uit een rotssteen. Maar die geschiedenis is op een heel andere tijd en plaats geschied, en moet daarom met deze niet worden verwisseld. Dit geschiedde in het eerste jaar van Israëls uittocht uit Egypte, doch dat viel voor in het laatste jaar van hun woestijnreis, en dus veertig jaar nadat ze uit Egypte waren getogen.

Zo we nu het geheim van deze merkwaardige handelingen onderzoeken en naspeuren willen, dan kan Paulus, als een onverwerpelijk getuige van Gods ware oogmerk, ons de weg daartoe banen. Hij spreekt in 1Kor. 10:4 aldus: “De kinderen Israëls hebben allen dezelfde geestelijken drank gedronken; want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus.” Uit deze woorden leren wij twee dingen:

1. Dat de rotssteen waarop Mozes sloeg, een geestelijke betekenis heeft en Christus voorgesteld heeft.
2. Dat ook het water dat uit de rotssteen vloeide een geestelijke betekenis heeft, waarom het een geestelijke drank wordt genoemd. Dat is een drank die iets geestelijks verbeeldt en afgeschaduwde heeft.

Hierom wordt onze Zaligmaker hier en daar in het Oude Testament reeds een Rotssteen genoemd, wanneer Hij als een beschermer en verlosser van Zijn volk beschreven wordt. Mozes zegt in Deut. 32:3b en 4a: “Geeft onzen God grootheid, Hij is de Rotssteen.” Als we aanmerken dat hij in dit ganse lied van Christus spreekt en van Zijn heerlijkheid zingt, zo zien we lichtelijk dat ook dit zeggen op Christus moet verstaan worden. En nog duidelijker wordt er in het 15^e vers gezegd: “Als nu Jeshurun vet werd, zo sloeg hij achteruit; en hij liet God varen Die hem gemaakt heeft, en versmaadde de Rotssteen zijns heils.” En in het 18^e vers: “Den Rotssteen, Die u gegeneerd heeft, hebt gij vergeten; en gij hebt in vergetelheid gesteld den God, Die u gebaard heeft.” Daarop ziet Jesaja terug in hoofdstuk 26:4b, zeggende: “In den Heere HEERE is een eeuwige Rotssteen.”

Een rotssteen is iets dat hard, duurzaam en onbeweeglijk is, waarbij zij, die er hun toevlucht tot nemen, veiligheid vinden. Maar anderen, die er met het hoofd tegenaan lopen, bezeren zichzelf.

Daarom is een rotssteen een bekwaam zinnebeeld waaronder voorgesteld kan worden:

1. De eeuwigheid en onveranderlijkheid van Jezus Christus;
2. Zijn onoverwinnelijke vastigheid en sterkte;
3. Zijn onderscheiden gebruik, doordien zij, die in een volkomen toevlucht en geloof tot Hem de toevlucht nemen, hun veiligheid bij Hem vinden.

Zo begaven de mensen oudtijds in oorlogstijden zich op de hoogste steenrotsen, waardoor zij voor vijandelijke aanvallen zeker waren. Maar zij, die in ongeloof tegen Hem aanlopen, verderven zichzelf. Daarom wordt Hij in Rom. 9:32 en 33 en in 1Petr. 2:8 genoemd een Steen des aanstoots, en een Rots der ergernis. Zo kan onze Zaligmaker om deze redenen zeer gevoeglijk met een Rotssteen vergeleken worden.

Maar deze rotssteen, die we hier voor ons hebben, heeft Christus maar in zoverre afgebeeld als die op de slag van Mozes' staf water van zich gaf. Wij vinden dus een dubbel geheim in deze handeling, waarin ons is voorgesteld:

1. Het lijden van Jezus Christus;
2. De overvloed van de gaven des Heiligen Geestes, die Christus ons door Zijn lijden verworven heeft.

Het eerste is afgebeeld door het slaan van de rotssteen met de staf des wetgevers. Het tweede is afgebeeld door de menigte van water, dat er op deze slag uitvloeide. Deze twee stukken zullen we nu wat nader overwegen, en de verwonderingswaardig-

ge overeenkomst opzoeken, die de Heilige Geest tussen het voor- en tegenbeeld gesticht heeft.

Het eerste stuk: Het lijden van Jezus Christus.

Bij het eerste stuk zijn de volgende overeenkomsten tussen de geslagen rotssteen en de lijdende Jezus aan te merken:

1. De rotssteen Horeb heeft zijn naam van de dorheid. Want het was een dorre en droge steen, die nergens minder toe bekwaam scheen, dan tot een springbron van schoon en fris water, waaruit zo'n groot volk zijn dorst zou kunnen lessen. Dezelfde gedaante had ook onze Zaligmaker in de staat Zijner vernedering. Van Hem heet het in Jes. 53:2a: "Want Hij is als een rijsje (..) opgeschoten, en als een wortel uit een dorre aarde." Daartegenover waren Zijn vijanden – de Farizeën en oversten des volks - rijk en aanzienlijk. Zij breidden zich uit, groenden en bloeiden als een groene inlandse boom (Ps. 37:35). Zo gold het van Hem: "Als wij hem aanzagen, zo was er geen gestalte dat wij Hem zouden begeerd hebben."
Vanwege Zijn arme gestalte als dienstknecht, vanwege Zijn geringe ouders en andere verachtelijke omstandigheden, was Hij Zijn volk een Rotssteen der ergernis, een Steen Dien de bouwlieden verworpen en Hem voor onbekwaam tot de bouw der kerk verklaard hebben.
Hierbij kwam nog dat God Zelf Hem met Zijn zware hand drukte, en Hem door het gevoel van Zijn rechtmatige toorn in diervoegen uitzoog en uitdroogde, zodat Hij uitroept in Ps. 22:16a: "Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, en Mijn tong kleeft aan Mijn gehemelte." Hiervandaan ontstond ook die pijnlijke dorst, welke Hij aan het kruis openlijk te kennen gaf: "Mij dorst". Het was toch immers een groot wonder, dat zulk een Persoon, Die er als een Rotssteen uitzag, nochtans kon uitroepen: "Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke" (Joh. 7:37). "Die wil, neme het water des levens om niet" (Openb. 22:17).
2. De rotssteen waaruit het water vloeien zou, werd Mozes door God Zelf aangewezen. Op dezelfde wijze is Christus door Zijn Vader voor de grondlegging der wereld tot een Middelaar van het menselijke geslacht en tot een Fontein der levende wateren verordineerd. En daarop is Hij aan Mozes en andere dienstknechten des Heeren door God geopenbaard en bekend gemaakt.
3. Boven op de rotssteen die geslagen zou worden, openbaarde zich de heerlijkheid Gods in de wolkkolom, volgens het 6^e vers: "Ziet, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op de rotssteen in Horeb staan." De onaanzienlijke menselijke natuur van Jezus Christus, de Rotssteen des heils, was met de Goddelijke natuur personeel verenigd, die daarin veel wezenlijker dan eertijds in de wolk woonde. Ja, de heerlijkheid Gods openbaarde zich in Christus ook in de laagste staat Zijner vernedering. Daar drongen, ondanks al de smaadheid waarmee Hij bedekt was, nochtans enige stralen der Goddelijke majesteit door. Ze straalden zelfs een heidense hoofdman, die bij het kruis de wacht hield, zodanig in het oog, dat hij uitroept: "Waarlijk, deze was Gods Zoon!" (Matt. 27:54c).
4. De rotssteen, waarboven God Zijn heerlijkheid in diervoegen openbaarde, werd op Gods bevel geslagen. En Jezus Christus, de Rotssteen des heils, werd naar Gods voorbepaalde raad en wil verwond. De hemelse Vader Zelf riep in Zach. 13:7: "Zwaard, ontwaak tegen Mijn Herder, en tegen den Man, Die Mijn Metgezel is, spreekt de Heere der heirscharen; sla dien Herder en de schapen zullen verstrooid worden." Zo dwaalden de Joden ganselijk niet, dat zij Hem naar Jes. 53:4 achtten dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was. Maar daarin dwaalden zij, dat zij meenden dat Hij om Zijn Eigen

zonden geslagen en verdrukt was. De Messias zegt Zelf in Psalm 69:27: “Zij vervolgen, dien Gij (o God) geslagen hebt.”

Maar deze slagen, die onze geestelijke Rotssteen moest uitstaan, zijn niet anders als Jezus Christus’ in- en uitwendige lijdingen, die Hij aan ziel en lichaam van God en mensen uitgestaan heeft. Het begin daarvan werd gemaakt aan de Olijfberg, daar Hij onmiddellijk van de zware hand Gods zó werd getroffen, dat Hij in Psalm 109:22b uitroept: “Mijn hart is in het binnenste van Mij doorwond.” Daar kwamen de mensen eindelijk ook bij, en bonden Hem onder vele slagen en sleepten Hem gevangen weg. In het huis van de hogepriester Kajafas werd Hij gevoelig geslagen van de leugentongen der valse getuigen, ja zelfs van de hogepriester, die Hem van Godslastering beschuldigde. Ook werd Hij van Petrus, Zijn Eigen discipel, gevoelig geslagen, waar hij Hem met vloeken en zweren verloochende. Ook van de stoute vuist van een dienaar, die Hem een kinnebakslag gaf, ook van de overige krijgsknechten, die Hem zeer kwalijk behandelden. In het rechthuis van Pilatus werd Zijn rug van de geselen en Zijn heilig hoofd met vuisten en rietstokken zo onbarmhartig geslagen, dat Hij nauwelijks meer de gedaante van een mens vertoonde. Eindelijk werd Hij op de berg Golgotha aan het kruis geslagen, aan handen en voeten doorgraven, van de lastertongen gegeseld, in de zijde gestoken, van God Zelf een tijd lang verlaten, en aan de vuistslagen van de satan blootgesteld.

5. Tot dit slaan van de rotssteen werd op Gods bevel de staf van Mozes, de wetgever, gebruikt. Wat heeft dat anders te kennen gegeven, dan dat Christus, de Rotssteen des heils, die vloek zou dragen, die de wet aan alle kwaaddoeners dreigt. Want, daar alle overtredingen der wet op Zijn rekening werden geschreven, en Hem in Gods gericht op die wijze toegeëigend werden alsof Hij Zelf die bedreven had, zo vielen op Hem ook al de vloeken der wet. Daarom staat er in Gal. 3:13 van Hem dat Hij aan het hout een vloek geworden is. In Deut. 28:22,25,27 en 35 is het: “De Heere zal u slaan.” Zo heeft Jezus Christus deze slagen in onze plaats geleden. Is het daar in vers 65: “De Heere zal u geven een mattigheid”, troosteloosheid en bedroefdheid der ziel, zo heeft Hij die vloekslag zodanig gevoeld, dat Hij in Matt. 26:38a heeft moeten uitroepen: “Mijn ziel is geheel bedroefd tot den dood toe.”
6. Die rotssteen werd op zulke tijd geslagen, dat het ganse Israël tegen de Heere en Zijn dienstknecht Mozes opstond. Daardoor had zij niets minder dan deze grote weldaad verdiend. Juist op zodanige tijd is ook de Rotssteen des heils van God geslagen en in een fontein der levende wateren veranderd. Israël beging toen de grootste zonde, het scherpte zijn tong tegen de Allerheiligste. Ja, het behandelde zelfs de Rotssteen des heils smadelijk en verachtelijk. Desniettenstaande werd er zulk een genadeweldaad voor hen toegericht.
7. Die rotssteen werd geslagen in de tegenwoordigheid van de oudsten van Israel, die daar als getuigen bij tegenwoordig waren. Het is ten hoogste merkwaardig dat de oudsten des volks hun schriftgeleerden en oversten mede onder het kruis van Jezus Christus stonden en toezagen hoe deze Rotssteen des heils geslagen en verdrukt werd (Matt. 27:41; Luk. 23:35).

Zo zien we dus op het duidelijkst dat het lijden van Jezus Christus door het slaan van de rotssteen afgebeeld is.

Het tweede stuk: Het water dat uit de geslagen rotssteen vloeide.

Aangaande nu het tweede stuk staat het volgende aan te merken:

1. Dit water heeft de rijke overvloed van genade, die ons door Christus’ lijden verworven is, afgebeeld. Het bittere water te Mara (Ex. 15:23 en 24) kan wor-

den aangezien als een zinnebeeld van de bittere en onaangename leer der wet. Die was met een zware vloek vergezeld. Die leer der wet bewoog het volk tot murmuring tegen God, doch Mozes tot een gelovig zuchten en roepen. Zo werd door de leer der wet het vleselijke Israël tot harde woorden tegen de Heere aangezet, maar het gelovig Israël opgewekt tot een innig zuchten naar de komst van de Verlosser.

Dat water te Mara kon niemand drinken, totdat er een zeker hout, dat God Zelf Mozes aanwees, afgehouden en daarin werd geworpen. Daardoor werd dat water zoet en geschikt tot drinken gemaakt. Dit gaf te kennen dat door Jezus Christus, het Hout des levens, nadat Hij door de dood uit het land der levenden was afgesneden, de leer van Mozes' wet in een aangename troostleer zou veranderd worden. Jezus Christus had de wet vervuld, de vloek daarvan weggenomen en het beeld van haar schaduwachtige voorbeelden daargesteld. Maar dit schone en drinkbare water, dat uit de geslagen rotssteen tevoorschijn stroomde, was integendeel het zinnebeeld van de verkwikkende en troostrijke leer van het Evangelie, dat de Geest der genade als een vrucht van Jezus Christus' lijden en dood met zich brengt (Gal. 3:2). In het Oude Testament werd de Geest der genade zeer vaak onder het zinnebeeld van water voorgesteld. In Jes. 44:3 wordt gezegd: "Ik zal water gieten op de dorstigen"; hetwelk meteen daarop wordt verklaard als: "Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten." En in Ezech. 36:25 wordt gezegd: "Ik zal rein water op u sprengen"; dat is volgens vers 27: "Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u." Zie ook Zach. 12:10, Joh. 7:38; Openb. 22:1.

Gelijk nu het water een reinigende, verkwikkende, weekmakende en vruchtbaarmakende kracht heeft, zo zijn al deze eigenschappen en werkingen bij de Heilige Geest ook te vinden.

2. Gelijk het water niet eerder vloede, dan nadat de rotssteen geslagen was, en nadat zich de heerlijkheid Gods daarop geopenbaard had, zo is ook de Heilige Geest niet eerder op een zichtbare en heerlijke wijze uitgestort, dan nadat Christus de vloek der wet gevoeld, Gods gerechtigheid verzoend, Zijn lijden door de dood volbracht had, en daarop wederom verklaard en in heerlijkheid opgenomen was. Daarom wordt er in Joh. 7:39b gezegd: "De Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was." Daarom wordt in Openb. 22:1 de zaak zo voorgesteld dat de zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, voortkwam uit de troon des Lams dat geslacht is." Nadat de Messias in Jes. 53:4 en 5 was voorgesteld als van God geslagen en verwond, wordt daarop in Jes. 55:1a gezegd: "O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren."
3. Deze rotssteen gaf niet alleen enige druppels, maar gehele stromen water van zich. Daardoor werd de dorst van het volk toen niet alleen gestild, maar daaruit gingen ook vele beken en rivieren door de dorre plaatsen uit (Ps. 105:41). Daarvan kon het volk nog geruime tijd daarna drinken. Zo is ook de gewonde en geslagen Rotssteen des heils een rijke Fontein der levende wateren geworden, waaruit de gaven des Heiligen Geestes niet druppelsgewijze vlieten, maar stroomsgewijze vloeien (Tit. 3:6). Ja, deze gaven breiden zichzelf in de woestijnen en wildernissen uit (Jes. 43:20), zodat het goede en de weldadigheid de gelovigen volgen al de dagen huns levens (Ps. 23:6). Ja, zulk een rijke overvloed van deze wateren des levens is er voorhanden, dat het gehele Israël Gods op zijn vreemdelingschap door de tijd naar de eeuwigheid genoeg te drinken heeft.
4. Van het water dat uit deze en naderhand ook uit een andere rotssteen vloede, werd niet alleen de vergadering Israëls, maar ook hun beesten gedrenkt (Num. 20:8). Zo gaf dit te kennen dat de arme heidenen, die vanwege hun natuurlijke wildheid en beestelijke ongeschiktheid door de profeten menigmaal

met de dieren vergeleken worden, ook de gaven des Heiligen Geestes deelachtig zouden worden (Hand. 10:12, 15, 44; Ps. 68:10, 11). Dit wordt in Jes. 43:19 en 20 voorzegd met deze woorden – waarmee op de Mozaïsche historie wordt gezien: “Ik zal rivieren leggen in de wildernis, het gedierte des velds zal Mij eren (..), want Ik zal in de woestijn wateren geven en rivieren in de wildernis, om Mijn volk, Mijn uitverkorenen drinken te geven.” Vergelijk dit met Jes. 49:10-13.

Met recht brengen wij hierbij nogmaals bij hetgeen Jezus Christus uitroept in Jes. 55:1: “O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren.” En in Joh. 7:37 en 38: “Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke. Die in Mij gelooft,” enz. In deze uitnodiging van de Heere Jezus is de gehele schikking, waarin men de van Hem vlietende levendige wateren genieten kan, in vier woorden vervat. Men moet namelijk: dorsten, komen, geloven, drinken.

Zo moet men:

1. *Dorsten*. Dat is: zijn geestelijk gebrek gevoelen en naar hetgeen waardoor het vervuld kan worden, ernstig verlangen. Och voorzeker, niemand zal oprecht begerig naar dit edel en voortreffelijk water des levens zijn, die zijn gebrek niet tevoren gekend en gevoeld heeft. Ja, alleen degene die als een reiziger is, die in een grote woestijn, waarin geen water te vinden is, hijgt en smacht, en naar niets met zulk een zucht dan naar een verse dronk verlangt. Wiens ogen door God zo geopend zijn, om zichzelf te zien als een mens die versmachten en eeuwig verderven moet, als Jezus Christus hem het water des levens uit Zijn volheid niet schenke. O, die zal zijn ogen op deze Rotssteen des heils begerig richten, van Wien geschreven staat in Jes. 12:3: “Gijlieden zult water scheppen met vreugde uit de fonteynen des heils”. Hij zal een angstige begeerte hebben om Zijn Geest deelachtig te worden. Zulk een zal ook wel in tranen en gebeden uitbarsten.
2. *Komen*. Men moet komen, om de luiaard niet gelijk te zijn, dien zijn begeerte doodt. Ook de allertederste begeerte naar Christus en Zijn Geest is niet iets dat traag of ledig, maar iets dat bezig, dat met vele bewegingen des harten gepaard gaat. Gelijk nu het lichamelijke komen daarin bestaat, dat men de plaats waarin men zich tegenwoordig bevindt, verlaten zal en integendeel naar de plaats waarheen men wil, langs de weg die er naar leidt, steeds naderd. Zo moet ook de ziel, die tot de Fontein des levens komen wil, uit zichzelf uitgaan, de dienst der zonde – vooral die, waartoe zij het meest genegen is – verlaten. En men moet niet alleen alle onreine poelen van aardse wellusten, maar ook alle zelf uitgehouwen en gebroken bakken van eigen gerechtigheid en vromigheid de rug toekeren. Daarentegen moet men hun aangezicht naar Jezus Christus wenden, zich aan Hem overgeven en in kermen, bidden en smeken om Zijn Geest zo lang aanhouden, totdat men Hem deelachtig geworden zij.
3. *Geloven*. Men moet geloven en zo het komen tot Christus, dat in het begin met veel vreze en twijfeling gepaard is, met een zoet toevorsticht dat Hij ons niet ledig van Zich zal wijzen, noch op de weg zal laten versmachten, tezamen voegen. Men moet Zijn dierbare beloften aangrijpen, men moet om haar vervulling aanhouden, men moet werkelijk – als het ware – zijn kruik houden onder de wateren des heils, die van Hem afstromen, opdat Hij dezelve vervulle.
4. *Drinken*. Eindelijk moet men ook drinken. Dat is: de begeerte van zijn ziel nu werkelijk stillen, en zijn hart met de krachten des Heiligen Geestes doordringen, verkwikken en bevredigen laten, om met David te kunnen zingen: “De Heere is mijn herder, mij zal niets ontbreken. (..) Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren, Hij verkwikt mijn ziel” (Ps. 23:1 t/m 3a).

Toepassing

Welaan dan, zo treedt dan in deze order toe, gij allen, die met de vuile wateren der zondige begeerlijkheden uw dorst nog lest, en die de ongerechtigheid indrinkt, gelijk een dorstige het water. Hoort gij niet hoe Gods Zoon in de aangehaalde woorden uit alle kracht roept: “Zo iemand dorst, die kome tot Mij!” Dit zijn de woorden van de Zaligmaker Die naar uw zaligheid begeert. Och, laat die woorden toch niet vergeefs in uw oren klinken. Ziet, om uwentwil heeft Hij Zich laten slaan en verwonden. Hij heeft u de Geest der genade door een bloedig lijden verworven. Hij laat u daartoe in Zijn Evangelie vrij en zonder geld uitnodigen. Ach komt, komt, eer gij in uw zonden sterft en in die staat geraakt, waarin de gloeiende tong wel dorst genoeg gevoelen, maar geen druppel water tot haar verkoeling bekomen zal.

Maar komt ook, gij zielen die wel hijgt naar genade, gelijk een hert dat gejaagd is, naar het verse water, maar u door het gevoel van uw onwaardigheid terug laat houden. Wie was onwaardiger om water uit de rotssteen te ontvangen, dan dat murmurerende volk in de woestijn? Desniettemin opende Gods ontferming voor hen een fontein der levende wateren. Let niet op uw onwaardigheid, maar laat veelmeer uw gebrek u dienen als een prikkel om tot Jezus te naderen. Zijt ge met vele zonden besmet, hier is rein water, waaruit gij uw dorst niet alleen lessen, maar u daarin ook baden en wassen kunt. Ja, hier is bloed van de Zone Gods, dat tegelijk met het water uit Zijn zijde gevloeid is; dat reinigt van alle zonde.

Komt eindelijk tot deze wateren, die uit de Rotssteen des heils gevloeid zijn, gij, die deszelfs verkwikkende kracht reeds ondervonden hebt. De wijsheid zegt: ‘Die Mij drinken, zullen niet dorsten’ (Syrach 24:24). ‘Ik ben, zegt zij, gelijk een gedolven gracht van een rivier. (..) En ziet, de gedolven gracht is mij geworden tot een rivier, en mijn rivier is geworden tot een zee’ (Syrach 24:32 en 35). O, daar is zulk een rijke overvloed van genade en Geest in Jezus Christus. Schept maar gerust uit Zijn onuitputtelijke volheid. Vestigt u niet alleen op deze Rotssteen des heils, als de grond van uw geloof, maar laat ook uw geloof alle voedsel daaruit trekken. Gebruikt dit water naar uws harten welgevallen. Zo gij dorst, lest er uw dorst mee. Zo gij mat zijt op de hemelweg, verkwikt daardoor. Hebt gij door de omgang met geestelijk dode mensen uw geweten bezoedeld, en u aan hun zonden op enige wijze deelachtig gemaakt, dan vermengt dit water als het ware met de as van de rode vaars (Num. 19:9, 11, 12, 17). Dat is: laat door de Heilige Geest de gedachtenis van Jezus Christus’ dood bij u vernieuwd en uw geweten met Zijn bloed besprengd worden, tot reiniging van dode werken, om de levende God te dienen (Hebr. 9:13 en 14).

Zijn uw handen besmet en uw voeten door onvoorzichtig struikelen verontreinigd, zo wast als geestelijke priesters uw handen en voeten in dit water, en nadert zo tot het Altaar des Nieuwen Testaments, ja tot de troon der genade. Zo moesten de Levitische priesters, voordat zij wilden offeren of in het Heilige gaan, de handen en voeten reinigen in het water van het koperen wasvat (Ex. 30:19 vergeleken met Ps. 26:6 en Jak. 4:8).

Zult gij in de geestelijke strijd trekken, zo drinkt vooraf van dit water, gelijk Gideons soldaten drinken moesten, eer zij de Midianieten aantastten (Richt. 7:5 en 6). Met één woord: gebruikt het naar alle nooddrift van uw genadestaat. De Heere geve u daartoe verstandige harten! Amen.

Gebed

Hoog verdiende Zaligmaker, lof zij U voor Uw onuitsprekelijke genade. Prijs zij U, dat Gij de slagen, die ons hadden moeten treffen, op Uw heilige mensheid hebt laten vallen, opdat die voor ons een Fontein der levende wateren des Heiligen Geestes worden mocht. Wilt nu, o beminde Heiland, onze harten in die rechte orde stellen, waarin wij Uw Geest kunnen deelachtig worden. Verwek in ons een wal voor de gestolen wateren, en voor de stinkende poelen der zondige wellusten en ijdelheden. Ontsteek daar-

entegen in ons een brandende dorst naar Uw genade, en naar de gaven Uws Heiligen Geestes. Laat ons tot U komen, laat ons geloven, laat ons drinken, ja laat ons dronken worden van de rijke goederen Uws huizes, totdat we daar aankomen, alwaar wij nooit meer dorsten zullen. Help ons daartoe om Uws Naams wille. Amen.

De verborgenheid van de wet rakende de aan het hout opgehangingen misdadiger

Deuteronomium 21 vers 22 en 23

Voorts, wanneer in iemand een zonde zal zijn, die het oordeel des doods waardig is, dat hij gedood zal worden, en gij hem aan het hout zult opgehangen hebben; zo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten; maar gij zult het zekerlijk ten zelven dage begraven; want een opgehangene is Gode een vloek. Alzo zult gij uw land niet verontreinigen, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.

Deze merkwaardige ordinantie Gods moet haar opzicht op Christus en Zijn kruisdood gehad hebben. Iemand die geen geoefende zinnen in de Schrift heeft, kan dit soms in het begin hard en ongelooflijk overkomen. Toch ontbreekt het niet aan gronden, waaruit deze uitspraak bevestigd kan worden. Deze gronden zijn enerzijds genomen uit de *hoedanigheid van deze wet*, en anderzijds van de *elders gegeven verklaring des Heiligen Geestes*.

Voor eerst is het met deze ordinantie zelf op die wijze gesteld, dat als men er het opzicht op Christus van wegneemt, het geen redelijke oorzaken hebben kan. Het is evenwel onmogelijk dat God, Die de wezenlijke Wijsheid is, onredelijke ordinanties zou maken en Zijn volk zou voorschrijven. Daarom wordt men daardoor genoodzaakt hogere oogmerken onder deze wet te zoeken. In het bijzonder worden er twee omstandigheden in deze verordening gevonden, die, als ze haar opzicht op Christus niet zullen hebben, met de Goddelijke wijsheid niet kunnen ingeschikt worden.

1.

De eerste omstandigheid is deze: *De opgehangene wordt Gode een vloek genoemd*. Er wordt gezegd: *want een opgehangene is Gode een vloek*. Dat is: hij is niet alleen in de ogen der mensen een misselijk en afschuwelijk spektakel, maar hij is ook voor God Zelf verfoeilijk, als bekleed met Zijn vloek. Hij is daartoe bestemd, dat hij op een gans uitnemende en bijzondere wijze Zijn toorn dragen zal. Inderdaad, die de grote nadruk van deze woorden overweegt, die zal zich van deze gedachten nauwelijks kunnen onthouden: 'hoe kan een opgehangen misdadiger Gods vloek genoemd worden?' Zouden de schouders van een zondaar wel sterk genoeg zijn om de ganse last van de Goddelijke vloek te dragen? Waarom wordt dat alleen van een opgehangene gezegd? Waarom is zulk een, die over zijn misdaden gestenigd, onthoofd of verbrand is, Gode geen vloek? Heeft een opgehangene alleen dit ongeluk, dat hij aan en voor zichzelf een vloek Gods is? Dan moet men zeggen dat iedere Israëliet, die men volgens de wet opgehangen heeft aan het hout, eeuwig verdoemd is geworden, tenzij hij zich vóór zijn dood bekeerd heeft, of onbekeerd gebleven is. Zo heeft het dan in de macht van de Grote Raad te Jeruzalem gestaan zo menigmaal het hen beliefde, een Israëliet aan Gods eeuwige toorn en vloek over te geven. Waar zal de boetvaardige moordenaar blijven, die ook naast Christus aan het hout gehangen heeft en daarom Gode een vloek geweest is? Nochtans is voor hem het Paradijs door Jezus Christus geopend, waarin echter niets dat verbannen of vervloekt is kan ingaan.

Zal er dan aan deze ernstige uitspraak Gods voldaan en de ganse nadruk behouden worden, zo moet zulk een opgehangene aangemerkt worden als een afbeelding van een Ander, Die naderhand eens aan het hout hangen en de last van de Goddelijke vloek dragen zou. Men moet namelijk bij deze ordinantie Gods zijn gezicht enerzijds *achterwaarts* keren naar het paradijs, anderzijds *voorwaarts* naar de berg Golgotha.

De eerste zonde van onze eerste ouders is aan een boom of hout bedreven. Zij nuttigden zijn verboden vrucht met een openbare overtreding van het Goddelijk bevel. Deze eerste zonde, door de eerste Adam aan het hout begaan, heeft Gods vloek over het ganse menselijke geslacht gebracht. Deze zonde, mitsgaders alle andere zonden die daarop gevolgd zijn, kon niet eerder verzoend en deze vloek niet eerder uitgewist worden, voordat Jezus Christus, als de tweede Adam, aan het hout gehangen en Gode een vloek geworden was. Tussen deze twee personen, de eerste en de tweede Adam, staat een opgehangen Israëliet als het ware in het midden, en heeft volgens Gods oogmerk zijn opzicht op allebei.

Zulk een misdadiger wordt dan een *vloek* genoemd:

- a. *vooreerst omdat hij in deze gestalte een beklagelijk gedenkteken en schouwspel was van die vloek, die door de eerste aan het hout bedreven zonde in de wereld ingedrongen was, en als een zondvloed niet alleen alle andere volken, maar ook het volk Israëls overstroomd had. Zo menigmaal dan de Israëlieten een van hun broeders aan het hout zagen hangen, zouden ze daardoor herinnerd worden dat de vloek, die door de zonde in de wereld is gekomen en door de wet geopenbaard is, nog niet weggenomen was.*
- b. *Voornamelijk omdat hij in zijn hangen aan het hout Hem vertoonde en afbeeldde, Die de zonde en de vloek in Zijn lichaam op het hout dragen (1 Petr. 2:24) en daaraan voor de ogen van de ganse wereld tot een verschrikkelijk voorbeeld van Gods strafoefenende gerechtigheid hangen zou.*

Dit is de eerste nadenkelijke omstandigheid in deze Goddelijke inzetting, die niet toelaat dat we bij een opgehangen Israëliet staan blijven, maar dewelke ons noodzaakt om die als een afbeelding van de gekruiste Jezus aan te merken.

2.

De tweede nadenkelijke omstandigheid is deze: *dat het land Kanaän verontreinigd werd, wanneer een opgehangene gedurende de nacht aan het hout bleef hangen. Tegelijk werd het, als tegenstelling, voor rein verklaard wanneer de opgehangene afgenomen en voor zonsongang begraven werd. Want zo luidt het in vers 23: “zo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten; maar gij zult het zekerlijk ten zelve dage begraven. (..) Alzo zult gij uw land niet verontreinigen, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.”*

Wat kan men wederom, zo men het opzicht op Christus wegneemt, voor een redelijke en de Goddelijke wijsheid betamende oorzaak hiervan aanwijzen? Hoe kan een geheel land met al haar inwoners daardoor toch verontreinigd worden, dat een opgehangene de nacht over aan het kruis bleef hangen? Veeleer zou men gemeend hebben, dat het land daardoor zou verontreinigd worden, wanneer zulk een vervloekte in de aarde gelegd en begraven werd. Men zou denken dat zulk een mens, die niet waardig was geacht dat hem de aarde droeg, en die daarom als een pest van de aarde weggedaan en in de lucht verhoogd was, ook niet waardig was om in de aarde begraven te worden. Maar zijn lichaam moest billijk aan de vogelen des hemels of de wilde dieren tot spijs overgelaten worden, als zijnde een stuk van de Goddelijke vloek. Deze vloek wordt aan de overtreders van de wet bedreigd in Deut. 28:26: “En uw dood lichaam zal aan alle gevogelte des hemels en aan de beesten der aarde tot spijs zijn; en niemand zal ze afschrikken.” Hoe komt het dat iemand, die nochtans Gode een vloek genaamd wordt en in wie alle vloeken der wet daaropvolgend met recht zouden samenkomen, evenwel met deze weldaad verwaardigd wordt, dat God zulke bijzondere zorg voor zijn begrafenis draagt?

Maar dit is nog onbegrijpelijker hoe en waarom door de begrafenis van een opgehangene het land Kanaän wederom gereinigd werd. Wat heeft dit toch voor een natuurlijke samenhang en verbintenis, dat een gans land voor rein gehouden wordt,

wanneer een opgehangene begraven werd? Men zou veelmeer denken dat het land daardoor eerst recht verontreinigd zou worden, wanneer zulk een vervloekte persoon in de aarde gelegd werd. Wordt men daardoor niet ongevoelig tot die gedachten gebracht, dat de verontreiniging van het land er niet was, maar slechts een voorgebeelde verontreiniging? Het gevolg is dat ook het ophangen en begraven van een Israëlitische zondaar onder de voorbeeldende zaken van de Joodse wet behoort, die een schaduw der toekomstige dingen had, waarvan het lichaam en het wezen zelf in Christus te vinden is (Kol. 2:17).

Zodra men dan erkent, dat God met weerslag op Christus en Zijn begrafenis deze ordinantie gemaakt heeft, dan krijgt deze instelling een heel ander aanzien, en de hoogste wijsheid wordt daarin gans duidelijk bespeurd. Want hierdoor wilde de wijze Wetgever te kennen geven, dat Jezus Christus, nadat Hij aan het hout gehangen was, aan het hout de verderving geenszins zien zou, maar nog op dezelfde dag waarop Hij als een vervloekte verhoogd was, ook wederom afgenomen en begraven zou worden, als Eén, Die de vloek nu uitgewist en de zegen wederom verworven heeft.

Daarop volgt dat niet alleen het land Kanaän, maar ook de gehele van God vervloekte aarde wederom gereinigd en in een sierlijk erfdeel des Heeren veranderd had. Dit is dus de eerste grond waarom men Christus in deze wet zoeken moet, zullen we van Gods wijsheid een betamelijke gedachte vormen.

De tweede grond is: *de uitdrukkelijke verklaring van de Heilige Geest*, die we vinden in Gal. 3:13, alwaar gezegd wordt: “Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.” Paulus had hier die stelling voorgesteld: Christus is een vloek geworden. Omdat nu deze stelling zulk een waarheid in zich behelst, die het zwakke menselijke vernuft al te hard en te aanstotelijk voor mocht komen, haalt hij voor dit hoge geloofspunt een bewijs uit de Heilige Schrift aan, die de zekerste uitdrukking van Gods verstand en wil is. Hij neemt zijn bewijs uit diezelfde tekst die we tegenwoordig overwegen, wanneer hij er bijvoegt: “Want daar is geschreven: Vervloekt is een iegelijk die aan het hout hangt.” Nooit had Paulus uit deze woorden kunnen bewijzen dat Christus voor ons een vloek geworden is aan het hout, zo hij bij het licht des Heiligen Geestes niet erkend had dat deze wet, die de misdadigers in Israël raakte, zijn voornaamste opzicht op Jezus Christus gehad heeft. Hij immers zou aan het kruis op de volkomenste wijze Gode een vloek worden, maar juist daardoor alle vloek wegnemen, door Zijn eeuwige onschuld verslinden en de aarde daarvan reinigen.

Nadat deze grond dus gelegd en bewezen is, dat de wet van de opgehangene op Christus gezien heeft, kunnen we nu een andere vergelijking tussen Christus en zulk een opgehangene opmaken.

Men vindt hier dan een overeenkomst:

- enerzijds tussen het *ophangen* en *kruisigen*;
- anderzijds tussen een *opgehangen Israëliet* en de *gekruiste Jezus*.

Aangaande de overeenkomst tussen het ophangen en het kruisigen, dit is zowel in de benaming als in de zaak zelf te vinden.

1. Wat de *benaming* van deze doodstraf betreft, het is zeker dat iemand te kruisigen en iemand aan het hout op te hangen gelijklopende spreekwijzen in de Schrift zijn. Het ene betekent zoveel als het andere. Wanneer er in Esther 7 vers 9 wordt gezegd: Zie de galg (een boom) staat bij Hamans huis, en de koning zei: “Hangt hem daaraan”, dan heeft de Griekse overzetting dat vertaald met ‘Kruisigt hem daaraan.’ Dus wanneer Petrus de overste der Joden voorhoudt dat ze Jezus gekruist hadden, zegt hij: “Welken gij omgebracht hebt, hangende Hem aan het hout” (Hand. 5:30). Gelijk het dan ook in de laster-

schriften der Joden, die zij tegen onze gezegende Heiland geschreven hebben, heel gewoon is dat zij Hem 'de Opgehangene' noemen. In hun Talmud bekenen zij zelfs: 'Men heeft hem (Jezus de Nazarener) op Paasavond opgehangen.'

2. Wat de *zaak* zelf betreft, daarin is ook een overeenkomst:
 - a. Bij het ophangen werd de misdadiger van de aarde *verhoogd*, en in de lucht vastgemaakt, om als een gedenkteken van de vloek – die door Adams zonde in de wereld gekomen was – van een iegelijk gezien te kunnen worden. Dit geschiedde insgelijks bij de kruisiging. Daarom zegt de Heere Jezus in Joh. 12:32: "Wanneer Ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal Ik hen allen tot Mij trekken." En Johannes zet daarbij: "En dit zeide Hij, betekene de hoedanigen dood Hij sterven zou" (Joh. 12:33).
 - b. Het ophangen geschiedde aan een *boom* of balk, die daartoe in de aarde opgericht was, en aan wiens opperste gedeelte een uitstekend hout was, waaraan de samengebonden handen van de misdadiger vastgemaakt werden. Tot de kruisiging werd insgelijks een hout met een dwarsbalk gebruikt, dat uit een afgehouden boom vervaardigd was, waarom ook Christus' kruis een hout wordt genoemd (Hand. 5:30; 10:39; 1 Petr. 2:24).
 - c. De opgehangene aan het hout werd met riemen of koorden daaraan *vastgemaakt*. Juist dit wedervoer ook hen die gekruist werden; ofschoon de handen en voeten daarenboven nog gemeen met ijzeren spijkers aangeklonken werden. Dit is dit onze Zaligmaker Jezus Christus ook wedervaren, volgens de voorafgegane voorzegging in Psalm 22: 17.
 - d. De opgehangene keerde zijn *aangezicht* naar het volk, opdat zij hem zag als een spiegel van Gods toorn en Gods vloek als op zijn voorhoofd zou kunnen lezen. Even alzo was het aangezicht van een gekruiste naar het volk gekeerd, dat daar voor hem stond en hem aanzag.
 - e. Eindelijk werd een opgehangene tot een *voorbeeld* van het gestrafte kwaad voor gans Israël ten toon gesteld. Dit was ook het oogmerk, wanneer de Romeinen iemand lieten kruisigen, namelijk dat hij anderen ten voorbeeld en ter waarschuwing dienen zou. Zo zien we hieruit hoe grote overeenkomst er tussen het ophangen en het kruisigen is.

Maar bij deze gelijkheid vindt zich ook enige ongelijkheid:

1. Het ophangen aan het hout was een Joodse straf; het kruisigen een Romeinse straf.
2. Bij de opgehangene waren de handen boven het hoofd bijeengebonden; maar een gekruisigde moest die van elkaar uitstrekken en aan het dwarshout van het kruis vast laten maken.
3. Aan het kruis werden de misdadigers levend opgehangen, en moesten daaraan sterven. Een Israëliet werd niet levend, maar dood aan het kruis gehangen, nadat hij alvorens gewurgd of gestenigd was. Want zo moeten de woorden van die wet eigenlijk vertaald worden: "Wanneer in iemand een zonde zal zijn, die het oordeel des doods waardig is en hij gedood zal zijn, en gij hem aan het hout zult opgehangen hebben, zo zal zijn dode lichaam aan het hout niet overnachten."

Deze omstandigheid nu werd bij onze Heiland niet gevonden. Hij werd naar de Joodse wijze niet eerst doodgestenigd en daarna aan het hout opgehangen, maar Hij werd naar de Romeinse wijze gekruisigd en dus levend verhoogd aan het hout. Maar Hij had reeds voor Zijn kruisiging de eeuwige dood in Gethsemané gemaakt. Het onstuimig geschreeuw van het volk: "Kruis Hem, kruis Hem", kon niet anders als

een soort van steniging aangezien worden, zodat onze Zaligmaker deze wet ook in dit stuk vervuld heeft.

Voor het overige, dat bij de opgehangene de handen boven het hoofd samengebonden waren en bij de kruisiging naar beide zijden uitgerekt waren, dit maakt geen wezenlijk onderscheid. Maar dat onze Zaligmaker liever het laatste heeft willen verkiezen en Zijn gezegende handen aan het kruis laten uitstrekken, dit is wel ondermeer ook daarom geschied:

1. enerzijds omdat deze gestalte bekwamer was om Zijn hartelijke liefde en genegenheid om alles in Zijn armen te vergaderen, minnelijk uit te beelden.
2. anderzijds om te kennen te geven dat Hij Die was, Die de zonde van de eerste ouders, die zij door het uitstrekken van hun handen naar het verboden hout en deszelfs vrucht bedreven hadden, aan het hout boeten en daardoor aan de Goddelijke gerechtigheid voldoen moest.

Maar wij moeten de overeenkomst tussen een gekruisigde Israëliet en de gekruisigde Jezus ook nog overwegen. Dit bestaat in de volgende stukken:

1. Volgens deze wet werden er eigenlijk geen anderen opgehangen als *Israëlieten*. Want hier mag ook het zeggen gelden: “Al wat de wet zegt, dat spreekt zij tot degenen die onder de wet zijn” (Rom. 3:19). Zij alleen, die van Abraham, de erfgenaam van de Goddelijke zegen afstamden, konden in zulke omstandigheden geraken, dat ze als een vloek tussen hemel en aarde moesten opgehangen worden. De gekruiste Jezus was insgelijks een Israëliet, ja zelfs dat zaad Abrahams, in Wien alle volkeren gezegend zouden worden.
2. Zulk een Israëliet moest een *misdaad van belang* begaan hebben, die des doods en der ophanging daaropvolgend waardig was. Onze gekruiste Jezus weet van geen eigen zonde. Hij was een Hoge priester, heilig, onnozelen, onbesmet en van de zondaren oneindig afgescheiden, volgens Hebr. 7:26. Desniettegenstaande hangt Hij aan het hout. De opgehangene aan het hout is volgens de uitspraak van deze wet vervloekt, en wel van God. Maar niemand, behalve een zondaar, wordt van God vervloekt; nademaal er niets als de zonde, Gods toorn en vloek over een schepsel brengt. Zo is dan, zegt gij, Christus een zondaar. Ik antwoord: in alle delen. Ware Hij geen misdadiger, Hij was niet als een vloek aan het hout opgehangen. Maar hoe komt dit, zegt gij verder, met Zijn volkomen onschuld overeen? Dit kan ons niemand anders leren als de Geest Gods. Hij noemt de Messias de rechtvaardige Knecht, Die geen onrecht gedaan heeft, en in Wiens mond geen bedrog gevonden is (Jes. 53:9,11). Maar Hij zegt meteen dat de Heere onzer aller ongerechtigheid op Hem heeft doen aanlopen (vers 6) en dat Hij met de overtreders is geteld en veler zonden gedragen heeft (vers 12). Paulus drukt dit zo uit in 2 Kor. 5:21a: “God heeft Dien, Die geen zonde gekend heeft, zonde voor ons gemaakt.” En Petrus betuigt in zijn eerste brief (1Petr. 2:24) dat Hij onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout. Daarom wordt Hij door Johannes ook beschreven als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt (Joh. 1:29). Hij was dan in het Goddelijke gericht wel een schuldenaar, maar niet zulk een, Die eigen schulden had gemaakt. Maar wel zulk een, Die voor vreemde schulden goed gesproken had, en daarom moest wedergeven dat Hij niet geroofd had (Ps. 69:5c). De zalige Luther¹² zegt daarvan: ‘Christus is zoveel Zijn persoon belangt, voor Zichzelf waarlijk onschuldig. Hij had daarom niet aan het hout behoeven te hangen en een vloek te worden. Dewijl evenwel, uit kracht van de wet, alle moordenaars gehangen zouden worden, zo heeft ook Christus naar de wet van Mozes moeten hangen. Want Hij heeft de persoon van een zondaar en moordenaar aangenomen, ja niet alleen van één, maar

¹² In de uitlegging over Galaten 3:13

van alle zondaren en moordenaren tezamen. Want wij zijn allen tezamen zondaars en moordenaars voor God. Daarom zijn wij schuldig aan de eeuwige dood en verdoemenis. Maar Christus heeft onzer aller ongerechtigheden op Zich genomen, en is daarom aan het kruis gestorven. Hierom heeft Hij juist dat moeten worden, dat wij zijn, namelijk een zondaar, moordenaar en misdadiger. Daarom begrijpt Hem de wet, die Mozes van alle kwaaddoeners en moordenaars in het gemeen gegeven heeft, ook mede, ofschoon Hij voor Zijn persoon wel onschuldig is.'

Volgens de stellingen der Joden werd de godslastering en verleiding tot afgoderij in het bijzonder zo gestraft, dat de misdadiger van de vergadering Israëls gestenigd en daarna aan het hout gehangen werd. Zo werd hij, als zodanige die de Goddelijke majesteit gekwetst had, ook nog na zijn dood tot een afschuwelijk spektakel ten toon gesteld. Evenzo weten we, dat ook inzonderheid deze twee zonden onze gezegende Heiland voor het gericht ten laste zijn gelegd. Toen Hij Zijn belijdenis voor de Grote Raad deed, dat Hij was de Christus, de Zoon Gods, verscheurde de hogepriester zijn klederen en zei: "Hij heeft God gelasterd" (Matt. 26:65a). En toen Hij naderhand gesteld werd voor Pilatus en deze bekende dat hij geen schuld in Hem vond, antwoordden de Joden: "Wij hebben een Wet en naar onze wet moet Hij sterven, want Hij heeft Zichzelve Gods Zoon gemaakt" (Joh. 19:7).

Met deze woorden schijnen zij op twee verscheidene wetten tegelijk te doelen. Vooreerst op de wet volgens Lev. 24:16a: "Wie den Naam des HEEREN gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden"; en vervolgens op de wet volgens Deut. 18:20: "De profeet ..., die spreken zal in de naam van andere goden, dezelve profeet zal sterven." Gelijk dan de Joden ook elders in hun Schriften onze Zaligmaker beschuldigen, dat Hij door Zijn leer het volk tot afgoderij heeft willen verleiden.

Ofschoon nu de Heere Jezus van deze beide misdaden voor Zijn Persoon onschuldig was, zo had Hij evenwel – als het Lam Gods – alle lastering en afgoderij, die ooit onder de zon bedreven waren, te dragen. Hij had (gelijk Luther wederom zegt): 'op Zijn hals liggen de zonde Davids, die een overspeler was, en maakte dat de Naam des HEEREN gelasterd werd onder de heidenen; op Zijn hals liggen de zonde van Paulus die een Godslasteraar, vervolger en verdrukker was, enz.. In een somma: Hij is die Persoon, Die in Zijn lichaam draagt en op Zich geladen heeft alle zonden van alle mensen in de gehele wereld, die ooit geweest zijn, nog zijn en zijn zullen.'

3. Over een Israëliet die gestenigd en aan het hout gehangen zou worden, moest eerst een oordeel des doods (Deut. 21:22) gehouden en hem daarin de straf naar vonnis en recht toegekend worden. Zo heeft Gods wijsheid ook niet gewild dat Christus in een tumult en oproer om zou komen. Maar vooraf werd er een ordentelijk bloedgericht over Hem gehouden, getuigen afgehoord, gestemd en eindelijk de uitspraak gedaan: "Hij is des doods schuldig." En dit vonnis werd over Hem geveld van hen die op Mozes' stoel zaten, die van het volk als goden aangezien werden, en die hun vonnissen met een goddelijk gezag uitspraken. Daarom vergaderde de Grote Raad altijd in een bijzonder vertrek van Gods tempel (zie Matt. 27:1-5), als de laatste uitspraak in een zaak die het leven raakte, geschieden zou. Hierdoor werd een des te groter aanzien aan hun vonnissen gegeven, omdat ze, als in Gods nadere tegenwoordigheid, Die in de tempel woonde, en in het aangezicht van Zijn altaar geveld waren. In deze omstandigheden heeft zich de lijdende Jezus ook neergelaten. Want, omdat Hij aan de Goddelijke gerechtigheid voldoen zou, zo zou Hij ook van zulk een vierschaar veroordeeld worden. Haar leden werden in de wet goden genoemd. Zij plachten hun doodvonnissen in de naam van de God Israëls, in Zijn paleis en voor Zijn troon, op te maken.

4. Zulk een opgehangen Israëliet was wegens zijn begane misdaad een vloek en verfoeisel voor God en mensen. Bij de gekruiste Jezus trof ten volle wat van een opgehangen Israëliet alleen als voorbeeld gezegd kon worden, dat hij God een vloek was. Want nadien Hij zonde gemaakt was (2 Kor. 5:21), werd Hij ook meteen een vloek (Gal. 3:13). Want de vloek is niet anders als de rechtmatige straf der zonden. De straf nu der zonden kan van de zonde zelf, volgens de regels van de Goddelijke gerechtigheid, onmogelijk afgescheiden worden. De grootte van deze vloek wordt afgemeten naar de grootte der zonden, omdat de Goddelijke gerechtigheid de straf en schuld van een nauwkeurige evenredigheid pleegt te houden.

Als nu aangemerkt wordt dat Christus in het Goddelijke gericht als de grootste zondaar aangezien werd, zo is Hem de grootste maat van vloek ook toegemeten. Ja, gelijk alle zonden der wereld op Hem – als de Borg – alleen gelegd waren, zo is ook al de vloek Gods, die de wereld met haar zonden verdient, op Hem alleen overgebracht en gelegd. Gelijk de zonden van alle zondaren in Hem zijn vergaderd, zo is ook de vloek van alle vervloekten in Hem samen gekomen. Daarom wordt Hij van Paulus door de Heilige Geest in Gal. 3:13 niet alleen *een vervloekte*, maar *de vloek* zelf genoemd. Een uitdrukking waarvan het vernuft zelfs ontstellen moet! En in Psalm 88:8 wordt Hij onder het gevoel van deze vloek aldus sprekende ingevoerd: “Uw grimmigheid ligt (lees: leunt en rust) op Mij; Gij hebt Mij nedergedrukt met al Uw baren.”

Zo heeft dan de Heere Jezus alle delen van de vloek ondergaan, en alle ellende die in een volstreekte vloek opgesloten ligt, heeft Hem waarlijk overvallen en geplaagd. Hij heeft een dadelijk *gebrek van zegen* gevoeld, doordien er onder de verlating aan het kruis uit de inwonende volheid der Godheid niet één druppeltje troost en verkwikking in Zijn ziel gevloeid is. Maar Zijn verstand van het genot van het Goddelijke licht, Zijn wil van het gevoel der Goddelijke liefde, Zijn geweten van alle vergenoeging, rust en vreugde, Zijn gemoedsbewegingen van alle moed, Zijn lichaam van alle Goddelijke bescherming, werd voor een tijdlang ontbloot en verlaten.

Integendeel heeft Hij de tijdelijke en eeuwige *straf der zonden* volkomen gevoeld. Hij heeft gevoeld de ondraaglijke toorn Gods. Hij heeft gevoeld een onbegrijpelijke helle- en doodsangst. Hij heeft gevoeld de pijnlijkste smarten van het lichaam, die van de hoofdschedel tot de voetzolen toe zo kwalijk gesteld was, dat alle wonden als ineen samengelopen waren. Hij heeft eindelijk de uiterste versmading ondergaan, waarvan Hij in Psalm 69:21a zegt: “De versmaadheid heeft Mijn hart gebroken, en Ik ben zeer zwak.”

Niet alleen was er voor de mensen met de kruisiging een ongemene smaadheid gepaard, doordien deze de allerschandelijkste straf was, die de Romeinen alleen de verachte slaven plachten aan te doen. Maar deze smaadheid werd ook daardoor oneindig vergroot omdat God Zelf Hem voor een vervloekte hield. Want hetgeen Hij naderhand in Zijn Woord (Gal. 3:13) openlijk van Hem heeft laten betuigen, dat heeft Hij toen reeds in Zijn hart van Hem gedacht, omdat dit woord niet anders als een uitdrukking Zijns harten is.

Zo was de gekruiste Jezus niet alleen een vloek en uitvaagsel der wereld (1 Kor. 4:13), maar ook een vloek Gods. Dit was het hoogste toppunt der schande, dat de heiligste Zoon Gods, Die de Springbron is van alle zegeningen, voor God Zelf en al Zijn heilige engelen als een vloek aangezien werd. Doch gelijk Hij niet om Zijnentwil, maar voor ons tot zonde gemaakt was (2 Kor. 5:21), zo is Hij ook niet om Zijnentwil, maar voor ons, in onze plaats en ons ten goede, een vloek geworden (Gal. 3:13), opdat wij niet eeuwig een vloek zouden zijn.

5. Zulk een opgehangen Israëliet was niet langer een vloek Gods, dan tot *zons-
ondergang* toe. Dan moest hij afgenomen worden, en meteen in zijn hangen

aan het hout aangezien worden als een aan Gods gerechtigheid daargestelde offerande, waardoor de openlijke vloek van het land weggenomen werd. Maar van wie kan men dit met groter recht zeggen, dan van de gekruiste Jezus? Hij heeft de ongerechtigheid en de vloek op één dag weggenomen, volgens Zach. 3:9, en is niet langer onder de vloek Gods gebleven, dan tot de tijd van het Avondoffer. Toen heeft Hij, nadat Hij uitgeroepen had: “Het is volbracht!”, Zijn Geest in de handen van Zijn Vader overgegeven. Daarop werd Hij van het hout afgenomen en eerlijk begraven, omdat Zijn Eigen vijanden door deze Goddelijke wet aangedreven werden, dat zij komen en Pilatus bidden moesten dat Zijn lichaam mocht worden afgenomen (Joh. 19:31).

6. Wanneer de opgehangene afgenomen en begraven was, werd het land Israëls, dat door zijn zonden verontreinigd was, wederom rein geacht. Zolang als hij aan het hout hing, werd het ganse volk waarvan hij een medelid was, als onrein aangezien. Maar wanneer God toeliet dat zijn lichaam afgenomen en begraven werd, verklaarde Hij daarmee dat aan Zijn gerechtigheid door deze misdadiger opgelegde smaadheid voor ditmaal genoeg gedaan was. Zo werd God door het gehele land, waarin Hij Zijn troon tevoren geopenbaard had, wederom verbeden (2 Sam. 21:14). Dit alles was nu een voorbeeld van Christus' begrafenis, waardoor de vloek van de aarde is weggenomen. Deze Borg van het menselijke geslacht had onze zonden in Zijn lichaam gedragen op het hout, om aan hetzelfde te voldoen aan Gods beledigde gerechtigheid voor dezelfde. Wanneer nu Zijn bebloed en geteisterd lichaam van het hout werd afgenomen, gezalfd en eerlijk begraven werd, was dat een onfeilbaar bewijs dat de Goddelijke gerechtigheid met Zijn voldoening tevreden was. Was er maar het minste van die grote schuld, die Hij op Zich genomen had om te betalen, overgebleven, zij zou niet toegestaan hebben dat er een enige nagel uit het hout uitgetrokken ware. Maar daar zij¹³ voor de afneming van het dode lichaam zelf zorgde, en twee rijke aanzienlijke mannen verwekte, die de bestelling tot de begrafenis moesten maken, zo heeft zij daardoor te kennen gegeven dat zij volkomen bevredigd was.

Nu zijn allen die in deze Gekruiste geloven, rein in Gods ogen, vrij van alle vloek, ontheven van alle verdoemenis. Doch integendeel ligt het arme Joodse volk deswege nog onder de vloek, en hun land ligt nog onder de ban, omdat het Jezus Christus nog als aan het kruis hangend aanmerkt en bespot.

Juist daarom belaste God zo ernstig dat een opgehangene nog *voor de avond* zou worden afgenomen, omdat Hij aan het Joodse volk daardoor te kennen wilde geven dat de Messias gans zeker op de dag, als Hij de vloek aan het hout gedragen had, nog voor zonsondergang de zonde en de vloek wegnemen en daarna begraven zou worden. Wanneer dan de rechters zodanige persoon gedurende de nacht hadden laten hangen, zouden ze daardoor te kennen hebben gegeven dat ze niet geloofden dat de Messias in één dag (die het tegenbeeld van de Israëlitische verzoendag zijn zou), de verzoening der zonde teweeg zou brengen. Maar zo ze Hem altoos aan het hout hadden laten hangen, zouden ze Israëls gehele hoop op de aanstaande verzoening van de Messias voor ijdel verklaard, en metterdaad verloochend hebben dat de vloek van de aarde ooit weggenomen zou worden. Deze ongelovige gedachten wilde God door de inzet van de begrafenis van de opgehangene voorkomen, en de kerk door dit voorbeeld onderrichten dat op een zekere dag nog vóór zonsondergang de vloek door de Messias eens zou weggenomen worden. Dit is dus de geloofwaardige en troostrijke verborgenheid die in de ruwe schors van deze Goddelijke wet opgesloten is.

¹³ Hier wordt terugverwezen naar de Goddelijke gerechtigheid

Toepassing

Beschouw nu, o mens, die nog ligt onder de heerschappij der zonden en onder Gods vloek, beschouw de aan het kruis opgehangen Jezus. Wat Hij om uwer zonden wil geworden is, dat had gij omwille van uw eigen zonden eeuwig zullen worden. Als zulk een vloek Gods zoudt gij voor het aangezicht van alle schepselen behandeld en aan de Goddelijke gerechtigheid ter straf overgegeven zijn geworden. Gelijk men een venijnige pad doorspit en opsteekt, zo zoudt gij tot een schouwspel van engelen en mensen voorgesteld en alle vlees een afgrijzing zijn geweest (Jes. 66:24). Maar Jezus Christus, uw Zaligmaker, is uit een onbegrijpelijke liefde tot uw ziel in uw plaats getreden. Hij heeft Zich van alle zegen, alle troost en alle verkwikkingen Gods voor een tijd beroofd. En daartegenover heeft Hij de gehele last van toorn en vloek, benevens alle daarmee gepaard gaande smaadheid, smarten, helle- en doodsangst op Zijn ziel laten aanlopen, opdat gij verschoond mocht worden.

Ach, wat een schat van toorn zult gij in die vurige poel, waarin alle Goddelijke vloeken samenvloeien en de verdoemde schepselen eeuwig overstromen zullen, te wachten hebben, indien gij deze liefde, die de Zoon des gezegenden Gods aan u bewezen heeft, veracht en in uw onboetvaardigheid gaat de weg van alle vlees. Zal aan u niet vervuld worden, hetgeen er van de vervloekte verachter van Jezus Christus voorzeggd is in Psalm 109:17 en 18: “Dewijl hij den vloek heeft liefgehad, dat die hem overkome, en geen lust gehad heeft tot den zegen, zo zij die verre van hem. En hij zij bekleed met den vloek, als met zijn kleed, en dat die ga tot in het binnenste van hem als het water, en als de olie in zijn beenderen.”

Bedenk dan toch wel wat een uitgang het met u nemen zal, indien gij op de weg des vleses voortgaat, welker einde het verderf is. Zonde en vloek zijn aan elkander gekoppeld, en het is onmogelijk de vloek te ontgaan, zo men de zonde niet te zoekt te ontgaan en haar rampzalig juk af te werpen. Vlei u dan toch met geen ijdele hoop. Laat u niet vinden bij degenen, die, ofschoon zij de woorden dezes vloeks horen, zichzelf nochtans in hun harten zegenen, zeggende: “Ik zal vrede hebben, wanneer ik schoon naar mijns harten goeddunken zal wandelen, om den dronkene te doen tot den dorstige. De HEERE zal hem niet willen vergeven; maar alsdan zal des HEEREN toorn en ijver roken over denzelven man, en al de vloek, die in dit boek geschreven is, zal op hem liggen” (Deut. 29:19b en 20a).

Maar waarom wilt gij, arme mens, de vloek kiezen daar gij de zegen kon genieten? Uw Middelaar heeft u immers van de vloek vrijgekocht, toen Hij een vloek in uw plaats geworden is. Het rantsoen voor uw ziel, die vervloekt is vanwege haar overtreding van de Goddelijke wet, ligt reeds voor Gods troon, en Gods kastijdende genade werkt aan uw hart, om u in de orde der bekering en des geloofs te brengen, waarin u dit rantsoen tot uw dadelijke bevrijding zou kunnen toegeëigend worden. Ach, hoe ijverig wacht uw Verlosser daarop, dat gij komen en Zijn zegen, die zo duur verworven is, genieten mocht. Hij is gereed u al uw zonden te vergeven. Al hebt ge ook uw handen met Zijn bloed bezoedeld, al hebt ge door uw overtredingen de last van Zijn vloek ook vermeerderd, en Zijn helse en doodsangst vergroot; zo wil Hij u zulks (o, wat een getrouw hart!) evenwel niet toerekenen, maar gelijk Hij Zijn vloekgestalte wederom afgelegd heeft, en nu de fontein van alle zegeningen geworden is, zo wil Hij u uw vloek ook uit- en Zijn zegen aantrekken. Hij wil u in zulk een staat van vrijheid stellen, waarin geen vloekstraal u meer treffen zal, maar daar gij als zodanig een, die nooit gezondigd heeft, de erfenis van allen door Zijn dood verworven zegen en leven aanvaardt zult.

Ziet, de eerstelingen van deze zalige toestand kunt gij nog heden voor de ondergang der zon genieten, indien gij u met een oprechte en ernstige afgrijzing der zonde, die uw Middelaar tot een vloek gemaakt heeft, tot een eeuwig eigendom overgeeft aan Dien, Die nog voor de ondergang der zon de vloek uitgewist en in zegen veranderd heeft, en tot bevestiging daarvan van het hout is afgenomen en begraven. Ach, daarom spoedt, spoedt u naar Jezus Christus' uitgestrekte armen, opdat de zon

over u, niet als over een vervloekte, maar als over een gezegende des Heeren heden onderga, en wanneer u de dood na zonsondergang zoeken mocht, hij u in de armen van de gezegende Zaligmaker vinden zal.

Maar o ziel, die in de strijd der bekering doende zijt, betracht de Middelaar, Die aan het hout opgehangen en ook weder afgenomen is. Gij voelt wat een last de zonde is; gij ondervindt hoe Gods toorn een ontwaakt geweten drukt. Ja, gij hijgt onder een angstige vreze voor de eeuwige vloek, die de wet aan alle overtreders dreigt, naar genade. De HEERE laat u zeggen hetgeen Hij de koning Josia eens liet zeggen, toen hij over de vloeken der wet ontzet was: "Omdat uw hart week geworden is, en gij u voor het aangezicht Gods vernederd hebt, als gij Zijn woorden hoordet (..) en hebt uw klederen gescheurd, en geweend voor Mijn aangezicht, zo heb Ik u ook verhoord, spreekt de HEERE" (2Kron. 34:27).

Zo weet dan, verschrikte ziel, dat de toorn Gods niet meer op u rust, omdat die in het bloed van de Middelaar gekoeld is. Weet dat Gods gezegende Zoon in uw plaats een vloek geworden is, en daardoor de vloek van u afgewenteld en u het recht tot de zegen verworven heeft. Weet, dat Hij nog op de dag Zijner kruisiging van het hout afgenomen en heerlijk begraven is, ten bewijze dat Hij door Zijn eeuwige onschuld de vloek heeft uitgewist. Gelijk tevoren alle vloeken in Hem tezamen kwamen, zo vloeien nu in Zijn geheiligde mensheid alle zegeningen wederom tezamen, die uit Hem door ontelbare kanalen der Goddelijke beloften op alle vloeken, en onder die op alle boetvaardige en voor God verootmoedigde zielen afgelegd worden. Al is het dan ook, dat uw geweten roept: 'gij zijt een zondaar!' Al is het dat de wet schreeuwt: 'Gij zijt vervloekt!' Al is het dat de satan brult: 'Gij zijt verdoemd!' Zo moet uw oog nochtans onder al deze verschrikkelijke stemmen onverzet op de voor u tot een vloek geworden Verlosser, en uw oor naar Zijn stem gericht zijn, wanneer Hij u toeroept: niet verderven, niet verderven, maar zegen en het eeuwige leven hebben (Joh. 3:16). Zo laat de vloek dan geen plaats in uw geweten vinden. Want die is eens voor al van u weggenomen, en op de schouders van het Lam Gods gelegd, Die deze uit Gods aangezicht heeft weggedragen. Maar op u heeft de hemelse Vader besloten genade en zegen te leggen. Kom maar wenende en biddende tot Zijn genadetroon, en laat u met de zegen van Jezus Christus bekleden. Gij zijt gezegend en zult gezegend blijven, zolang gij door het geloof in Jezus Christus blijven zult.

Maar overdenkt dit wonder van liefde ook, gij zielen, die door het getuigenis van de Heilige Geest verzekerd zijt, dat gij onder de gezegenden des Heeren behoort. U kunt met Paulus zeggen: "Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in den hemel in Christus" (Ef. 1:3). Vergeet nooit door wat een verbazende weg de verwerving van de zegen gegaan is. Vergeet nimmermeer die onbegrijpelijke liefde die uw Zaligmaker tot een vloek gemaakt heeft, waarvan gij zegt¹⁴: 'O Bruidegom, Uw geheimrijk beminnen heeft Uzelve tot een Anathema gemaakt. Hoe? Wordt de Liefde ook tot in de vloek gedreven? Och ja, de drift heeft die zover gebracht. Het Leven neemt ons weder aan, en wordt Zelf uit het Boek des levens uitgedaan.'

Leert nu de rijkdommen steeds beter kennen, die u door het neerlaten van Gods Zoon tot in de vloek, ten deel zijn geworden. O, hoe groot moet deze zegen zijn: 'die zo'n grote oorzaak heeft! Is de vloek der wet groot, eensdeels omdat die het vonnis is van God, de rechtvaardige Rechter, anderdeels omdat die alle geestelijke en lichamelijke straffen, en voornamelijk de beroving van God, het hoogste Goed, en het gevoel van Gods ondraaglijke toorn in zich bevat. Zo kan de zegen die van Christus en Zijn volkomen voldoening voortkomt, niet gering zijn, dewijl hij niet alleen is een rechterlijke vrijspreking van de verzoende God van al de vloek en straffen der zonde, maar ook een dadelijke toewijzing van de voor Gods gericht geldige hoge genade van

¹⁴ In het lied: Mijn Vriend versmelt, enz.

Christus, die alle verworven goederen en inzonderheid het eeuwig genot van het hoogste Goed met zich brengt.¹⁵

Ziet, gij zielen, die Christus kent, dit alles hebt gij te danken aan die liefde, die Zich voor u vervloekt en aan een eerloos kruis heeft laten hangen. Vergeet niet Hem dagelijks een lof- en dankoffer te brengen, Die een vloekoffer voor u geworden is.

Al kwam het dan in de navolging van deze liefde ook zover met u, dat gij een uitvaagsel en vloek der wereld werd (1Kor. 4:13), zo verheugt u, dat gij een gedeelte van Jezus Christus' smaadheid dragen zult, nadat gij door Zijn verdienstelijke versmading van de eeuwige versmaadheid en afgrijzing – waartoe de goddelozen ontwaken zullen naar Dan. 12:2 – verlost zijt. Kruisigt nu dagelijks alle onordentelijke begeerlijkheden en bewegingen uws harten, daar Hij Zich uit liefde voor u heeft laten kruisigen. Neemt Zijn kruis in Zijn navolging dagelijks op u, dat Hij geheiligd en tot een kenteken van Zijn discipelen gemaakt heeft. Dan zult gij, zo gij u over de gemeenschap Zijns lijdens niet geschaamd hebt, ook eens mede op de troon Zijn heerlijkheid zitten. En wanneer zij, die Zijn genade door ongeloof verachten, die verschrikkelijke woorden horen zullen: "Gaaf weg, gij vervloekten in het eeuwige vuur", dan zult gij die troostelijke woorden horen: "Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk dat u bereid is voor de grondlegging der wereld.' Amen.

Gebed

Getrouwe en levende Zaligmaker, Heere Jezus Christus, geloofd zij Uw blakende en alle verstand te boven gaande liefde, die U bewogen heeft van de troon Uwer heerlijkheid – alwaar Gij van alle engelen vereerd en van alle cherubijnen en serafijnen aanbeden wordt – neder te komen, en de hoogste eer met de diepste versmaadheid, de hoogste vreugde met de grootste droefheid, het hoogste vergenoegen met de uiterste smarten te verwisselen. Ja, dat Gij in de lucht - als de woonstede des satans - naakt en bloot, niet alleen als een smaad van mensen en veracht van het volk, maar ook als Gode een vloek hebt gehangen. Maar juist daardoor de vloek hebt uitgewist, omdat Gij aan het vervloekte hout niets zondigs of vloekwaardigs bedreven hebt, maar de volkomenste liefde jegens Uw Vader en ons bewezen hebt. Gij hebt over zonde, vloek, duivel en hel gezegepraald. Laat ons nu, o gezegende Immanuël, rechtvaardigheid Gods in U worden, gelijk Gij zonde voor ons gemaakt zijt. Zegen ons allen in orde der bekering en des geloofs met de zegen, dien Gij verworven hebt, wanneer Gij een anathema, vervloeking, voor ons geworden zijt. Laat ons in Uw gezegende gemeenschap leven en sterven, en eens onder Uw gezegenden gevonden worden, om Uwer liefde wille, Amen!

¹⁵ Naar Joh. Winckler in: 'Het volkomen Al onzer zielen, Jezus Christus de Gekruiste'

Gezang om een zalig einde

1.

Heer' Jezu' Levensvorst, Die voor mij zijt gestorven,
Hebt mij door Uwen dood het leven aangebracht.
Het lang verspilde recht ter zaligheid verworven,
En een oneindig heil mij, arme, toegedacht.
Mijn geest prijst U, mijn Heil, ik loof U in gemoede
Voor zulke diere gunst, en 't ongemene goede.

2.

Ach, billijk moet ik U mijn dolle dwaasheid klagen,
Dat ik, naar 't aardse heb met zulken ernst getracht,
Daar het waarachtig goed mij niet meer kon behagen,
Dat in het leven heil, en troost in dood aanbracht.
Doch Uw genadeglans doet mij dit Licht ontdekken,
En uit den diepen slaap der dwaasheid mij opwekken.

3.

In 't licht van Uwen Geest, wilt voor mijn ogen stellen,
Hoe dat, wat tijd'lijk is, bros en vergank'lijk zij,
Hoe alles zijnen tol der ijdelheid moet tellen;
Hoe zelfs het beste van verrotting niet is vrij;
Ja, hoe de wormen mij ten rove zullen eten,
En ik de zekerheid, maar d'ure niet kan weten.

4.

Neem d'ijd'le hope weg tot een langdurig leven,
Alzins een moeder van roek'loze zekerheid.
Mijn zorg zij, dat ik mij aan U moog' overgeven,
Uw wille zij mijn doel in mijnen levenstijd.
Drijf mij, ter heiliging, geloofskracht aan te wenden,
Zo zal een zaal'ge dood een christ'lijk leven enden.

5.

Laat mij, o Heer', mij zelf, en alle ijd'le dingen,
Nog eer ik sterven moet, recht afgestorven zijn.
Laat mij met alle ernst in de verlooch'ning dringen,
Van wereld mij ontdoen, en haren valschen schijn;
Dat, als ik mij van haar door daag'lijks sterven scheide,
Ik mijnen ster-refdag getroostelijk verbeide.

6.

Hoe meer dat echter zal mijn laatste uur genaken,
Te meerder sta mij ook met Uw' genade bij:
Laat die, als ik gezond en krank ben, mij aanraken.
Geef, dat de laatste tijd bij mij de beste zij.

Verdubbel mij alsdan de tekens Uwer liefde,
Dat vloek en zonde niet mijn stervend hart doorgriefde.

7.

Schiet in de kranke borst, eer haar de dood verzwelge,
Noch enen held're straal uit 't zalig Paradijs.
Die, wat nog overig van lust tot d'aard, verdelge,
En het verlangen scherp' naar d'onvergangb're spijs,
Waarvan de voorsmaak reeds de ziele rukt naar buiten,
En die mij kronen zal, als ik mijn oog zal sluiten.

8.

En, als ik in de dood voor 't laatst moet alles laten,
Wilt Gij mij bijstaan dan, en mij mijn Alles zijn.
Leid mij door 't dal des doods, en hare ruwe straten,
Heer', Die mij hebt verlost, naar 't glinst'rend hemelplein.
U zal ik levend mij en stervend overgeven,
Heer', dood van mijn dood, en leven van mijn leven.

De verborgenheid van Christus' stilzwijgen

Ds. J.J. Rambach

Overdenking naar aanleiding van:

- Christus voor de Grote Raad bij de hogepriester Kajafas, Mattheüs 26 vers 63: "Doch Jezus zweeg stil."
- Christus voor de koning Herodes, Lukas 23 vers 9: "Doch Hij antwoordde hem niets."
- Christus voor de stadhouder Pontius Pilatus, Markus 15 vers 5: "En Jezus heeft niet meer geantwoord" of Johannes 19 vers 9: "Maar Jezus gaf hem geen antwoord."

Wat de zeven laatste woorden van Christus betreft, die mogen met recht voor een edel gedeelte van de geschiedenis van Jezus Christus' lijden worden gehouden, en aangezien worden als gezegende springbronnen van vele dierbare waarheden. Maar het driedubbel stilzwijgen van onze lijdende Zaligmaker voor de Grote Raad, voor Herodes en voor Pontius Pilatus is zeker niet minder vol verborgenheden die het overdenken waard zijn. Dat zwijgen had zijn wettige oorzaken, die de Goddelijke wijsheid ten hoogste voegden, en Jezus Christus' ambt ten hoogste betamelijk waren, waarvan alleen de voornaamste tot verdere overdenking zullen aangewezen worden.

1. Hij zweeg stil om de Schrift te vervullen, die dat van Hem voorzegt had. Want in Psalm 38 vers 13 t/m 15 wordt de lijdende en van de pijlen Gods doorwonde Messias aldus sprekende ingevoerd: "En die mijn ziel zoeken, leggen mij strikken; en die mijn kwaad zoeken, spreken verdervingen, en zij overdenken den gansen dag listen. Ik daarentegen ben als een dove, ik hoor niet, en als een stomme, die zijn mond niet opendoet. Ja, ik ben als een man, die niet hoort, en in wiens mond geen tegenredenen zijn." Hoe gepast heeft hier de Geest Gods het afbeeldsel van de lijdende Jezus getekend! Zijn vijanden spreken en hopen klacht op klacht, lasteringen op lasteringen, leugens op leugens. Maar Hij zwijgt, en laat geen wederschelden noch dreigen uit Zijn mond horen. Hiermee stemt overeen de beschrijving van Jesaja in hoofdstuk 53 vers 7: "Als dezelve geëist werd, toen werd Hij verdrukt; doch Hij deed Zijn mond niet open; als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, also deed Hij Zijn mond niet open." Bij deze voorzegging staat aan te merken:
 - a. Dat daarin van een dubbel stilzwijgen van Christus gewag gemaakt wordt;
 - b. Dat dit dubbel stilzwijgen zijn opzicht heeft op het tweeërlei gericht waarvoor Hij gestaan heeft, het *geestelijke* waar Hij als een Schaap van Zijn wol (dat is van al zijn voorrechten, Die Hij als een Israëliet had) beroofd werd, en het *wereldlijke*, op wiens bevel Hij ter slachting geleid werd;
 - c. Dat de laatste woorden: "Alzo deed Hij Zijn mond niet open", met de aandoening van een verwondering uitgesproken zijn. Dit beeldt die verwondering af waarmee de wereldlijke rechter Zijn stilzwijgen zou aanzien. Daarvan wordt in Markus 15 vers 5 gezegd: "En Jezus heeft niet meer geantwoord, zodat Pilatus zich verwonderde." Pilatus verwonderde zich omdat hij dit bij andere misdadigers niet gewoon was, omdat zij zich eerder teveel dan te weinig plegen te verantwoorden. Of

het stilzwijgen van Aäron in Leviticus 10 vers 3 en van David in Psalm 39 vers 3 ook niet mede onder de voorbeelden van Christus' stilzwijgen kunnen gerekend worden, wordt aan een verder onderzoek overgelaten.

2. Hij zweeg stil om Zijn bereidwilligheid tot de dood aan de dag te brengen. Door het nalaten van enige verantwoording tegen de beschuldigingen van Zijn vijanden, die Hem op lijf en leven aanklaagden, betuigde Hij hoe gewillig Hij was om het doodvonnis aan Zich te laten voltrekken. Want ofschoon Hij voor Zijn persoon onschuldig was, en zeggen kon: "Wrevelige getuigen staan er op; hetgeen ik niet weet, eisen zij van mij" (Psalm 35 vers 11), zo was Hij nochtans, in zoverre Hij aangemerkt wordt als onze Borg, niet onschuldig, maar werd van God zodanig aangezien, alsof Hij alle zonden der wereld alleen bedreven had. Hierom heeft Hij ook in Zijn stilzwijgen de gestaltenis van een zondaar willen dragen, die zich in zijn geweten schuldig bevindt en verstomt en gereed is om de gerechtigheid haar loop te laten (Job 39 vers 34 en 35).
3. Hij zweeg stil om de schuld van het zondig gesprek van onze eerste moeder met de verzoeker te dragen. Had Eva haar oor van de verstrikkende rede van de satan afgekeerd, of die tenminste met zulk een stilzwijgen aangehoord, als waarmee de afgezanten van Hiskia de lasteringen van de Assyrische opperschenker aanhoorden (Jesaja 36 vers 21), zij zou niet ten val zijn gekomen. Maar omdat wij door dat samenspreken Gods Beeld verloren en ons heil verspild hebben, zo moest het uitgedrukte Beeld der zelfstandigheid van de onzichtbare God onder een stilzwijgen ons wederom het heil verwerven.
4. Hij zweeg stil om voor de zondige verantwoording van Adam te boeten, waarmee hij na de gepleegde ongehoorzaamheid zijn kwade zaak zocht goed te maken (Genesis 3 vers 10 en 11). De eerste Adam had zich op een zondige wijze verantwoord, toen hem zijn waarachtige overtreding werd voorgehouden. Daaom moest de tweede Adam Zich van alle verantwoording onthouden, toen Hem verdichte overtredingen ten laste gelegd werden.
5. Hij zweeg stil om alle zonden van Adams nakomelingen, die met de tong bedreven worden, te verzoenen. Jakobus noemt de tong "een wereld der ongerechtigheid, een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk venijn". Hij zegt van de tong: "Welke het gehele lichaam besmet, en ontsteekt het rad onzer geboorte, en wordt ontstoken van de hel" (Jakobus 3 vers 6 en 8). Voor alle misslagen van dit onbedwingelijk kwaad heeft Gods Zoon door Zijn stilzwijgen geboet, inzonderheid voor alle toornige schimp-, scheld- en dreigwoorden, alle dartele schertsen en zot geklap die de christenen niet betamen, voor alle valse getuigenissen, alle zondige geloften, alle vuile leugens, alle onwaarheden die met de naam van noodleugens of ereleugens goedgepraat worden, alle geveinsde complimenten en verzekeringen van vriendschap, voor alle dubbelzinnige en hoogdravende woorden die op het nadeel van de naaste doelen, voor al het achterklappen, loochenen, kwellen, lasteren, muggenziften, kijven en het verdraaien van de woorden, al het onstuimig geschreeuw, alle praterij, klapperij en verboden openbaring van heimelijkheden, voor alle muggenzifterij en spotachtige redenen, al het kwaadaardig tegenspreken, alle vleierij en grootsprekerij tot verheffing van zichzelf, voor alle valse beschuldigingen, valse oordelen, valse verklaringen van de Heilige Schrift, alle kwaadspreken, alle Godslastering, alle misbruik van Gods Woord en Naam, alle murmurering tegen de Goddelijke beschikkingen, alle valse en lichtvaardige eden, alle vloeken, waarvan de mond van vele mensen, als een modderpoel

van satan, gedurig overloopt. Ja, ook voor alle ijdele en overtollige woorden, waarvan ook menigmaal de mond van degenen die Christus' discipelen zijn willen, niet vrij is. Kortom, voor alle zonden die de tong maar bekwaam is te bedrijven. Al deze en andere zonden van de tong, die ten hoogste strafbaar zijn en waardoor de ere Gods zozeer beledigd wordt, hadden nooit vergeven kunnen worden indien Jezus Christus God door Zijn heilig stilzwijgen niet geëerd en daardoor de grond tot vergeving gelegd had. Dewijl deze zonden van de tong algemeen zijn, en het ganse menselijke geslacht als een vloed overstroomd hebben, zo heeft onze Zaligmaker voor Joden, Jodengenoten en heidenen, die toen samen het gehele menselijke geslacht uitmaakten, door Zijn stilzwijgen Gods Naam verheerlijkt. Want de Grote Raad bestond uit Joden, Herodes was een Jodengenoot en Pilatus was een heiden. Voor allen zwijgt het Lam Gods, opdat de verdienste van Zijn stilzwijgen tot bedekking van de zonden der tong over allen kon worden uitgebreid.

6. Hij zweeg stil om voor alle soorten van zondig stilzwijgen, waardoor men zich aan zonden van anderen deelachtig maakt, te voldoen, wanneer men zwijgt als men spreken moest hetgeen dat recht is (Psalm 58 vers 2). Wanneer men zich schaamt Christus voor de wereld te belijden. Wanneer men gewichtige misdaden niet te kennen geeft, opdat die gestremd of gestraft mochten worden, omdat men voor de vijandschap van een machteloos mens meer vreest, dan voor de ongenade van de levende God (Spreuken 29 vers 24 en 25). Wanneer men zijn naasten door een vriendelijke aanspraak van kwade aanslagen niet zoekt af te houden (Leviticus 19:17). Wanneer men nalaat zijn naaste te verontschuldigen en zijn goede naam te redden. Wanneer men in zijn bediening niet zegt hetgeen men vanwege de consciëntie verplicht is te zeggen, enz. Zo heeft het verstomde Lam Gods voor de zonden van alle stomme honden (Jesaja 59 vers 10) in alle standen des levens moeten boeten. En zo heeft Hij alle zonden van nalatigheid, die maar met de tong bedreven kunnen worden, door Zijn verdienstelijk stilzwijgen willen verzoenen.
7. Hij zweeg stil en onthield Zich van alle geoorloofde verdediging van Zijn onschuld, opdat Hij die onbehoorlijke hittigheid, waarmee de mensen zichzelf en hun eer plegen te verdedigen, mocht verzoenen. Daarbij stelt men het recht der natuur menigmaal voorop tegen de regels van het christendom. Men laat zich meer aanzetten door de geest der wraak dan door de geest der zachtmoedigheid. De geest der wraak leidt tot vechterijen, tweegevechten, beledigingpleidooien, lasterlijke schimpschriften, ja zelfs ook tot bloedige oorlogen. Maar de geest der zachtmoedigheid laat zich aanzetten tot het verdragen van ongelijk.
8. Hij zweeg stil en verontschuldigde Zich niet om de grote zonde van verontschuldiging goed te maken, waarin menig mens een ongemene welsprekendheid verkregen heeft. Met die ongewone welsprekendheid verdedigen zij ten eerste de zonden van anderen. Zulke voorspraken van kwade zaken, die voor de ondeugden van hun onderdanen, hun toehoorders en hun kinderen het woord voeren, worden in alle standen gevonden. Maar ten tweede verontschuldigen, verkleinen, en verschonen zij ook hun eigen zonden, en zoeken zichzelf uit eigenliefde te rechtvaardigen. Zulke verontschuldigungen zijn enkel gevaarlijke strikken van de leugengeest, enkel nutteloze vijgenbladeren van een openbare naaktheid, enkel duistere schuilhoeken van de verdorven eigenliefde, waarin de mensen zich verbergen, wanneer Gods stem in hun geweten klinkt.

9. Hij zweeg stil om voor die zonden te boeten, die door de welsprekendheid bedreven worden. De welsprekendheid wordt door de mensen menigmaal gebruikt tot een werktuig om de kwaadste zaken te verdedigen, om anderen tegen elkander op te hitsen, om muiterij, moord en bloedvergieten te stichten, om ondeugende personen te verheffen in lofredes, lijkpredikaties, lijkredes en gedichten, opdrachten en bij andere dergelijke gelegenheden, om de groten te vleien, om de geruste zondaren door valse troost in slaap te wiegen, om de gevaarlijkste dwalingen geloofwaardig te maken en voort te planten, enz.
10. Hij zweeg stil om daardoor voor Zijn dienstknechten en kinderen die genade te verwerven, dat ze hun getuigenis met een vrije opening van hun mond spreken, en bereid mogen zijn tot “verantwoording aan een iegelijk, die u rekenschap afeist van de hoop, die in u is” (1 Petrus 3 vers 15). Ja, om hen het recht te verdienen dat zij zelfs met God vrijmoedig spreken durven. Hij verstomt in de menselijke gerichten, opdat zij in Gods gericht niet zouden behoeven te verstommen (Mattheüs 22 vers 12), maar dat veelmeer hun verklager een stilzwijgen opgelegd wordt, en eindelijk alle “valse lippen stom worden, die hard spreken tegen den rechtvaardige, in hoogmoed en verachting” (Psalm 31 vers 19). Hij zweeg, opdat God met ons wederom spreke. Hij zweeg opdat wij door Zijn stilzwijgen de kracht verkrijgen om in die zware verzoeking te kunnen bestaan, wanneer God op ons gebed en geschreeuw schijnt te zwijgen (Psalm 28 vers 1; Psalm 39 vers 13; Psalm 83 vers 2).
11. Hij zweeg stil om het stilzwijgen van Zijn dienstknechten en kinderen te heiligen, als zij zich, nadat ze getuigenis der Waarheid en onschuld gegeven hebben, eindelijk zwijgen. Al oordeelt de wereld er kwalijk van, wanneer de christenen niet altoos mondeling of schriftelijk antwoorden willen, op alle verstrikkende en voorbarige vragen die men hun voorlegt, of op alle lasteringen die men hun ten laste legt, of op alle strijd- en schimpschriften, waarmee men hen van hun hoofdwerk al wil trekken. Als de wereld Gods dienstknechten bij dit rechtmatig stilzwijgen beschuldigt alsof zij mensen waren, die hoogmoedig, eigenzinnig en vol van loze streken zijn, en alsof zij achterbaks waren en met hun getuigenis niet wilden uitkomen, en alsof zij een kwade zaak hadden, die zij zich niet vertrouwden verder te verdedigen, dan gunnen zij de vijanden der Waarheid die valse en korte vreugde, dat ze de overwinning aan zichzelf toeschrijven en het stilzwijgen ten kwade duiden. Ondertussen troosten zij zich daarmee, dat het hun Meester ook zo gegaan is. Hij kreeg van Pilatus hierover ook een verwijt, nadat Hij met hem genoeg tevergeefs gesproken had. Dat Hij hem niet verder antwoorden wilde, vatte deze heidense stadhouder op als een versmading en verachting van Zijn Persoon. Daarop zei hij tot Hem: “Spreekt Gij tot mij niet? Weet Gij niet, dat ik macht heb U te kruisigen, en macht heb U los te laten?” (Johannes 19 vers 10).
12. Hij zweeg stil om Zijn navolgers een goed voorbeeld te geven:
 - a. Een voorbeeld van *stille zachtmoedigheid*, doordat Hij aantoonde hoe men smaadheid en onrecht verdragen moet, vooral wanneer die door de overheid zelf aangedaan wordt, die juist ingesteld is tot bescherming van de vromen.
 - b. Een voorbeeld van *stille ootmoedigheid*, doordat Hij Zijn navolgers hiermee leert, dat ze op het minste aanraken van hun eigen eer en achting (aan welke grote afgod de wereld geweten en leven gereed is op te offeren) zich niet uit de vesting van de Goddelijke vrede begeven. Hij leert hen ook dat ze zich niet in die mening zullen begeven, dat men niets op zich moet laten zitten, (maar zich meteen met de mond, of

met de pen, of met de degen moet verweren). Maar Hij leert dat ze zich gewennen moeten om de aangedane beledigingen en beschimpingen aan te nemen als zijnde uit Gods rechtvaardige hand, en met David te zeggen: “Ja, laat hem vloeken; want de HEERE toch heeft tot hem gezegd: Vloek David; wie zou dan zeggen: Waarom hebt gij also gedaan?” (2 Samuël 16 vers 10).

- c. Een voorbeeld van *stille overgeving van Zijn zaak aan God*. Aan de stille Heiland kunnen Zijn navolgers leren dat we, in het lijden aan de onrustige bewegingen van het vernuft, van de wil en van de gemoedsneigingen, onszelf een stilzwijgen opleggen, ons aan God tot een offerande bereiden, ons aan Zijn raadbesluiten zonder tegenspraak onderwerpen, en ons onder alle stormen van buiten en binnen, met een innig stilzwijgen heel diep in Zijn schoot moeten inlaten. Zulk een zachtmoedige en stille geest is kostelijk is voor God (1 Petrus 3 vers 4). Want Hij woont niet in het vuur, in de aardbeving en in een stormwind, maar in het suizen van een zachte stilte (1 Kon. 19 vers 12) of in stilheid in Sion (Psalm 62 vers 2; Psalm 65 vers 2).
- d. Een voorbeeld van *Goddelijke wijsheid*, doordat deze Leermeester Zijn leerlingen met toegesloten mond leert, om ter rechter tijd te spreken en ter rechter tijd te zwijgen. Te spreken wanneer ze belijden en te zwijgen wanneer ze lijden zullen. Christus’ stilzwijgen ontstond niet uit mensenvrees, en was evenmin met andere vuile inzichten besmet, omdat Hij vrijmoedig gezegd heeft datgene wat Zijn dood bevorderen kon, Hij bekende voor het geestelijke gericht openlijk de Zone God te zijn en voor het wereldlijke gericht bekende Hij openlijk de Koning Israëls te zijn. Aldus moest ook het stilzwijgen van Zijn navolgers een goed geweten tot een grond en een goede belijdenis tot een makker hebben. Zij moeten van hun wijze Leermeester leren op welke wijze zij anderen ook zonder woord zullen overtuigen en door een onschuldig stilzwijgen zullen beschamen. Ook moeten zij leren hoe zij de Waarheid wel niet zullen achterhouden, maar de parelen ook niet voor de zwijnen zullen werpen, Gods Woord niet bespottend zullen blootstellen, verbitterde gemoederen niet te meer zullen ontsteken, nieuwsgierige mensen in hun zondige trek niet zullen stijven, voor het oor van een zot niet zullen spreken (Spreuken 23 vers 9), en voor leergierige oren niet zullen zwijgen. En eindelijk moeten zij van hun wijze Leermeester leren om lijdzaamheid en zachtmoedigheid meer met de daad dan met woorden aan anderen te leren. Wie kan al de inzichten en redenen van een zo verwonderenswaardig stilzwijgen ontdekken? Daarin liggen geheimen, waarvan men maar iets stamelen kan. En over het overige moet men zich met een eerbiedig stilzwijgen verwonderen, en de ontdekking daarvan tot in de eeuwigheid afwachten. God geve maar dat wij hetgeen dat we daarvan kennen, tot ons heil recht gebruiken en aanleggen mogen.

Omdat onze Heiland in Zijn lijden niet altoos gezwegen, maar ook gesproken heeft, zo zijn we ook verplicht, niet alleen Zijn geheimrijk stilzwijgen, maar ook Zijn stichtelijke woorden te overwegen. In Zijn lijden heeft Hij zowel met Zijn hemelse Vader als met de mensen gesproken. Wat de mensen aangaat, Hij heeft zowel met Zijn discipelen en vrienden gesproken (zolang Hij die nog om Zich heen had), als met Zijn rechters en vijanden. Tegen Zijn vijanden heeft Hij Zich steeds meer tot stilzwijgen begeben, naarmate Hij korter bij Zijn dood kwam.

Hij sprak weinig voor de grote Joodse Raad, nog minder voor Pilatus en voor Herodes in het geheel niet. Hij heeft ook onder de handen van degenen die Hem bespot-

ten, sloegen en pijnigden, geen woord gesproken. Bij de eerste kinnebakslag, die Hij in Zijn verhoor voor de Hogepriester ontving, sprak Hij die zachtmoedige woorden: “Indien Ik wel gesproken heb, waarom slaat gij Mij?” Daarmee heeft Hij op eenmaal voor alle gelegenheid te kennen gegeven dat men zich aan Zijn heilige Persoon te buiten ging.

Zo heeft Hij naderhand als een Lam, dat stom is voor zijn scheerder, Zijn aangezicht aan het speeksel, Zijn wangen aan de slagen, Zijn hoofd aan de doornen, Zijn rug aan de geselen, zonder tegenspreken gegeven. Op de weg naar de Hoofdschedelplaats hield Hij nog een bewegelijke boetpredikatie voor het ganse Joodse volk. Aan het kruis heeft Hij niet meer met Zijn vijanden gesproken, maar alleen met Zijn Vader en met Zijn vrienden (in welker getal Hij de bekeerde moordenaar ook aangenomen had). Dat zijn de zeven kruiswoorden. Deze woorden van de Heere Jezus hebben reeds aan verschillende zielen in leven en sterven, heerlijke bewijzen van haar Goddelijke kracht gegeven. Menige bij heeft zich niet alleen reeds op deze aangename bloemen gezet, en honing daaruit gezogen. Maar er zijn ook velen gevonden die hun gedachten daarover schriftelijk opgesteld en nagelaten hebben.

Mijn Heiland, ik leg deze bladen aan Uw voeten en bid U van harte dat Gij de waarheden tot overtuiging, raking, bekering en versterking van de lezers door de werking van Uw goede Geest wilt laten gedijen. Amen.

Ds. J.J. Rambach was in leven Luthers predikant te Halle en Jena (±1725)
Overgezet in de huidige spelling n.a.v. een uitgave uit 1763. Het betreft de inleiding op het boek:

Overdenkingen over de zeven laatste woorden van de gekruiste Christus

